

Populares possunt ad arbitrium suum dominos delinquentes corrigere.

Omnes sunt symoniaci, qui se obligant orare pro aliis, in temporalibus subsistentibus.

Oratio privati hominis nulli prodest.

Anima rationalis non est vere, & per se forma corporis humani.

Epistola ad Hæbreos non est Pauli.

Epistola prima ex septem canonicis non est Jacobi.

Omnes istæ propositiones sunt hæreticæ, illarum tamen error vix aliunde posset demonstrari, quam ex conciliorum auctoritate, quatuor primæ damnatae sunt in Concilio Constantiensi, sessione octava. Quinta damnata, est in Concilio Viennensi, sub Clemente hujus nominis quinto Summo Pontifice, cujus decretum habetur in Clementina de summa Trinitate, & fide Catholica. Duæ ultimæ per multa concilia damnatae sunt.

Tertia via, per quam possumus assertionem aliquam de hæresi convincere, est universalis Ecclesiae consensus, sine alicujus scripturae sacrae testimonio, & sine alicujus generalis Concilii definitione. Multa enim sunt, quæ & si in scriptura sacra non continentur: quia tamen antiquissima Ecclesiae consuetudine servata sunt, vim habent non parvam ad hæreses confutandas: Quoniam credi par est, illa ab ipso Christo Salvatore nostro fuisse derivata: & inde ex ore in os ad nostra sæcula pervenisse. Nam idem de Archippo, & Lyside Pythagoricis Philosophis ferunt, qui Thebis in Græcia scholas habentes, Pythagorica dogmata solo verbo tradebant, quæ discipuli memoriter retinentes, ingenio, & memoria pro libris utebantur. Christus nihil scripsisse, quod permaneret legitimus: sed solo verbo docuisse, cujus verba, & præcepta non omnia Evangelistæ scripserunt: sed eorum aliqua memoriter conservata sunt, & ex ore in os transfusa ad nos pervenerunt. Quæ autem sic servata sunt, firmissimam habent veritatis certitudinem: perinde ac si per scripturam fuissent traditæ. Nam sicut Deus, Spiritu suo divino adflavit Evangelistas, aut alios sacros scriptores, cum aliquid scripserunt: ita adflavit Ecclesiam eodem Spiritu, cum aliquid illa nobis loquitur. Christus siquidem Apostolus suis ait: (Matth. 10.) Non estis vos, qui loquimini: sed Spiritus patris vestri, qui loquitur in vobis.

Non est enim credendum, Deum Ecclesiam suam destituisse jam Spiritu suo, ut jam per os illius loqui dignetur, prout ante faciebat: præsertim cum ipse dicat: (Matth. 28.) Ego vobiscum sum usque ad consummationem sæculi. Sicut ergo credimus scripturæ divinæ per manus Apostolorum, & Evangelistarum scriptæ: ita etiam credere tenemur voci divinæ, per os Ecclesiae prolatae. Nam sicut non omnia, quæ Christus fecit (ut Joannes Evangelista cap. 20. testatur) scripta sunt; ita neque omnia, quæ dixit. Istorum autem sive factorum, sive dictorum Christi, quæ scripta non sunt, multa credendum est Apostolos aliis verbo narrasse, atque ita ex ore in os, & ex pectore in pectus transfusa ad nos usque pervenisse, sine alio quovis scripturae testimonio. Talia sunt ferme omnia, quæ ad ritum sacramentorum exercendorum Catholica servat Ecclesia: qui ritus, quamvis in sacra scriptura non sint expressi, illos tamen rejicere non licet: quoniam aut omnes illi, aut major illorum pars ab ipso Christo, illorum institutore, processit, & ex ore in os prædians, ad nos usque pervenit. Quo fit, ut si quid contra hæc, quæ usque ad hæc tempora sic servavit, & docuit Ecclesia, aliquid doceatur, illud sit me-

rito hæreticum censendum. Unde Origenes, Homilia quinta super librum Numerorum, ait: „In Ecclesiasticis, „eis observationibus, sunt nonnulla, quæ omnibus qui- „bus patet. Nam quod (verbi gratia) genua flectimus „arantes, & quod ex omnibus cæli plagis, ad solam „Orientis partem conversi orationem fundimus, non fa- „cile puto cuiquam ratione compertum. Sed & Eucha- „ristiæ, sive percipiendæ, sive eorum, quo geritur ex- „plicandæ, vel eorum, quæ geruntur in baptismo ver- „borum, gestorumque, & ordinum, atque interroga- „tionum, ac responsum, quæ facile explicet ratio- „nem? Et tamen omnia hæc aperta, & velata porta- „mus super humeros nostros: quum ita implemus ea, „& exequimur, ut à magno Pontifice, & ejus filiis „tradita commendata, suscipimus.“ Hactenus Origenes. Præterea ille verborum contextus, & ordo, quo Catholica utitur Ecclesia in consecratione corporis, & sanguinis Christi, apud nullum Evangelistarum plene reperitur: nephas tamen esset credere aliis verbis Sacramentum illud esse conficiendum, quam quibus nunc conficit Ecclesia. Quoniam talia verba, quibus nunc utitur Ecclesia, ab ipso Christo (ut credimus) processerunt. Hoc enim Innocentius Papa, hujus nominis Tertius fatetur, sic inquit: „Credimus igitur, quod formam „verborum, sicut in canone reperitur, & à Christo Apof- „toli, & ab ipsis eorum acceperint successores. Hæc In- „nocentius & habent hæc verba in volumine decre- „tali, titulo de celebratione Missarum, cap. Cum „Marthæ. Certissima igitur via, & validissimum argu- „mentum ad convincendum aliquam propositionem esse „hæreticam, est Ecclesiae universalis consensus: ita ut „illa propositio dicatur hæretica, quæ est contra univer- „salem Ecclesiae consensum: quamvis nullum sit scrip- „turae testimonium, quo possit talis propositio convinci. „Unde Sapiens in proverbiiis, ait: (Prover. 6.) Ne „dimittas legem matris tuæ. Hæc tertia via ad convincen- „das hæreses, designata est in Concilio Tridentino, sub „Paulo Tertio celebrato, quod in sessione tertia decla- „ravit, veritatem fidei contineri, partim in libris scrip- „tis, & partim in traditionibus: & postquam recensuit „libros omnes sacrae scripturae, in quibus veritas fidei „continetur, hæc quæ sequuntur, ait: Si quis autem „libros ipsos integros cum omnibus suis partibus, prout „in Ecclesia Catholica legi consueverunt, & in veteri „vulgata Latina editione habentur, pro sacris & ca- „nonicis non susceperit, & traditiones prædictas sciens, „& prudens contempserit, Anathema sit.

Quarta via est, iudicium Sedis Apostolicæ: quoniam hæc circa illa, quæ fidem spectant, errare non potest. Sed circa hoc admonere decevi lectorem, quid per nomen Sedis Apostolicæ intelligere debeat: quoniam hoc nomine, non ipsa sola Papæ persona intelligitur: quoniam illa errare potest, ut homo, male sentiendo, & male opinando: sicut de multis Summis Pontificibus historiae referunt illos errasse. Nam (ut de cæteris taceam) Honorius primus, damnatus est in sexta synodo, eo quod Monothelitarum hæresi faveret. Nomen Sedis Apostolicæ significat ipsum Summum Pontificem, non ut facit aliquid, tamquam privata persona: sed ut facit ea, quæ ad cathedram spectant, non ex suo tantum consilio procedens: sed ex consilio bonorum virorum, & doctorum. Hoc modo capitur, nomen Sedis Apostolicæ, quotiescumque in decretis, aut alibi legitur, Apostolicam

Se-

Sedem non posse errare in fide. Unde Agatho Papa, ait: A Sic omnes Apostolicæ Sedis sanctiones accipiendæ sunt, tamquam ipsius divina voce Petri firmatæ. Hæc ille: & habentur in capite: Sic. dist. 19. Quæ verba exponens Archidiaconus, super decreto ita ait: Cautè dicit Apostolicæ Sedis, & non dicit Apostolici. Hæc ille. Sedis ergo Apostolicæ sanctiones, sive sententia in iudicio prolata à Romano Pontifice, intelligitur non, quæ occulte, malitiose, inconsulte per solum Romanum Pontificem, aut etiam quæ per ipsum, cum paucis sibi faventibus, aliis in fraudem contemptis, sive non vocatis, profertur: sed quæ à Romano Pontifice, ex consilio plurimorum virorum sapientium, præsertim Dominorum Cardinalium, plene prius examinata profertur. Quali autem examine Apostolicæ Sedis sententia sit discutienda, antequam profertur: Beatus Gregorius declarat, sic in in- quiens: „Apostolicæ Sedis sententia, tanta semper confi- „lii moderatione concipitur, tanta potentia, & mauri- „tate deoquiritur, tantaque deliberationis gravitate pro- „fertur, ut nec immutari necessarium ducat, nisi for- „te sic prolata sit, ut retractari possit, vel immutari, si „secundum tenorem præmissæ conditionis existat.“ Hæc Gregorius. Et habentur hæc verba in decreto, 35. quæst. 9. cap. Apostoli. Sic igitur accipiendum nomen Sedis Apostolicæ: credo illam in fide errare non posse, & illius sanctiones esse prorsus indeviabiles, non quidem ratione persone, à qua procedunt; quoniam cum homo sit, consequens erat, ut errare posset: sed ratione cathedræ, quam regit, & moderatur. Nam personæ alioqui indignæ Deus dona gratiarum impartiri solet: propter officium, quod administrat. Nam (ut de aliis taceam) Cayphæ propter pontificiam dignitatem, qua honestatus erat, datum est de humani generis redemptione, per Christi mortem faciendâ, prophetare. (Joan. 11.) Multo ergo magis dignum erat, ut illi, qui totius Ecclesiae est pastor, & rector, Deus veritatis indeviabilis privilegium concederet. Sic enim Christus de facturum promissit, dicens: (Luc. 22.) Ego rogavi pro te Petre, ut non deficiat fides tua, & tu aliquando conversus confirma fratres tuos. Quomodo autem deficiat Petri, hoc est, Apostolicæ Sedis fides, illo pro ea rogante, qui semper exauditur? Aut quomodo oves errantes reducere posset, aut vacillantes confirmare, si illarum pastor, & rector erraret, perinde ac illæ? Ideo beatus Leo, in sermone secundo suæ ordinationis, hæc Christi promissionem pertractans, ait: „Specialis cura à Domino Petri susci- „pitur, & pro fide Petri proprie supplicatur, tamquam „aliorum status certior sit futurus: si mens Principis vic- „ta non fuerit. In Petro ergo omnium fortitudo munitur, „& divinæ gratiæ ita roboratur auxilium, ut firmatas, „quæ per Christum Petro tribuitur, per Petrum Apof- „toli, tollis conferatur.“ Hæc Beatus Leo Papa. Si quando forte aliquis Romanus Pontifex in definitione fidei erravit, inde evenire potuit, quod non tantam, quantum debebat, adhibuit diligentiam, antequam sententiam proferreret: quoniam vel rem non plene (ut decebat) examinavit, vel non eos, quos oportebat, consuluit. Eo enim eventu erravit, ut particularis persona, non ut Cathedræ moderator, & rector. Erravit tunc homo, qui in sede Apostolica erat, sed non erravit sedes Apostolica: quoniam sedes Apostolica (ut supra ex Beato Gregorio offendimus) nihil sine maturo examine judicat. Cum autem sic judicat, errare illa non potest: quia Deus in medio illius existit, ne à vera fide mo-

Tom. II.

veatur. Cum igitur hoc privilegio Deus Apostolicam sedem donavit, ut errare illa non possit, consequens est, ut iis, quæ ab illa maturo examine præhabito in rebus fidei definita, & iudicata sunt, omnes credere teneantur: & si quid contra illa pertinaciter asseratur, hæreticum sit necessario judicandum. Unde Beatus Hieronymus Damaso Papæ scribens ait: „Hæc est fides, Papa „Beatissime, quam in Catholica didicimus Ecclesia, „quamque semper tenuimus, in qua si minus perire, „aut parum caute forte aliquid possumus est, à te emen- „dari cupimus, qui Petri, & sedem, & fidem tenes. „Si autem hæc nostra confessio Apostolatus tui iudicio „comprobatur, quicumque me inculpate voluerit, se „imperitum, & malevolum, vel non etiam Catholicum, „sed hæreticum comprobabit.“ Hæc Hieronymus. Per hæc viam convincimus hæc propositiones esse hæreticas:

Confessio sacramentalis est solum de jure humano.

Animæ iustorum in gratia decedentium, non videntur clare essentiam divinam ante diem iudicii.

Hæc duæ propositiones, tamquam hæreticas, Catholica rejicit Ecclesia: illarum tamen error non tam facile aliunde posset evidenter demonstrari, sicut ex Romanorum Pontificum determinationibus. Nam primam damnavit Sixtus quartus, cujus decretum ego inferui in eo opere, quod adversus omnes hæreses edidi: titulo de Confessione. Secundam damnavit Benedictus decimus & illius decretum possumus est in eodem opere, titulo Beatitudinis, hæresi sexta.

Quinta via, per quam possumus convincere assertionem aliquam esse hæreticam, est omnium Sacrorum Doctorum, quæ de re illa scripserunt contra illam propositionem, & concursus sententia. Nam id, quod contra omnium talium sententiam assertum fuerit, hæreticum esse constabit. Et hoc aperte docet Athanasius in illa sua magnifica oratione contra idola, sic inquit. Sententia enim à majoribus confirmata, irrefutabilem habet auctoritatem fidei. Hæc ille. Si tamen unum tantum, aut alteri Sacro Doctore contradixerit aliqua propositio, non proinde talis propositio censenda est hæretica: quoniam talium hominum scripta, quantumlibet illi sint Sancti, & Docti, non sunt velut Oracula divina, recipienda: quia non constat illa à Deo processisse: sed ab homine, qui falli potuit. Nihil autem obstat, ut eum, qui falli potuit, falsum fuisse dicamus. Neque etiam est æquum, aut rationi consentaneum: ut ei, qui & falli, & fallere potest, qualis est quisquis purus homo, sub gehennæ comminatione credere teneamur: quoniam hæc ratione evenire oporteret, ut sæpissime falsa pro veris, & vera pro falsis recipere teneremur: quod nefas est dicere. Verum & si singulorum sanctorum scripta non sint sic pro lege tenenda: ut impium sit ab illis discedere: omnium tamen Sacrorum Doctorum de rebus fidei concursus sententia, cui nunquam ab Ecclesia, aut ab illis viris Catholicis impune contradicendum est, pro vera Ecclesiae definitione tenenda erit. Nam (ut Beatus Paulus ait: Eph. 4.) ad hoc nobis dedit Deus, quosdam Apostolos, alios Prophetas, alios Doctores: ut jam non simus parvuli fluctuantes, & circumferamur omni vento in nequitia hominum, in astutia, ad circumventionem erroris. Si ergo ad hoc dati sunt, ut non erremus, non est possibile, ut omnes simul erraverint, qui, ut nos non erraremus, miseri sunt. Præterea sacrae litteræ ad veteres Doctores nos mittunt: ut ab illis doceamur, quo fit, ut eadem lege nos illi credere teneamur. Frustra siquidem ad illos accedere juberent: nisi illorum doctrinam suscipere teneremur. Sic

E

enim

Demum quod sententiam certissimam & indubitabilem mihi facit, est perpetua & inviolata consuetudo Ecclesie, quæ nunquam pro certis, & indubitatis habuit ante sedis Apostolicæ definitionem, ea quæ de fide à legatis ejusdem sedis fuerant definita. Nec ipsi Summi Pontifices illa pro tam certis unquam ab Ecclesia haberi voluerunt, quod ipse rerum præteritarum ordo & processus clarissime docet. Nam multæ fuerunt lites de fide, in variis mundi partibus exortæ, ad quas dirimendas Pontifices summi legatos miserunt, qui postquam suis sententiis finem litibus imposuerunt, ipsorum legatorum sententiæ fuere per summorum Pontificum sententias confirmatæ, vel iterum fuerunt ab ipsis Pontificibus judicata. Quæ res non contigisset, nisi Summi Pontifices censuissent sententiam suam fuisse necessariam. Hujus rei tam multa sunt apud diversas nationes exempla, ut enarrare pigeat: ne tamen testimonio carere videar: ac proinde rem suspectam dimittam, unum & alterum exemplum proferam. Cum Berengarius Ecclesie Andegavensis Diaconus, contra admirabile Eucharistiæ Sacramentum, pefteram per totas Gallias distunderet hæresim, Hildebrandus Sanctæ Romanæ Ecclesie Cardinalis, legatus Victoris secundi, qui tunc universali præerat Ecclesie, illius hæresim damnavit. Eam tamen Nicolaus Pontifex hujus nominis secundus, qui Victori in Pontificatu successit, Concilio centum & tredecim Episcoporum Romæ coacto, postea damnavit: Quam sententiam à Pontifice dari non fuisset opus, si factis omnibus facere posset Hildebrandi legati definitio. Post Berengarium aliquot elapsis sæculis, surrexit in Anglia Joannes Vviclef, qui plurima impia, & pestifera dogmata, verbo, & libris æditis docuit. Hujus causæ cogniti Archiepiscopo Cantuariensi Apostolicæ sedis legato commissa est, qui re (ut decebat plene examinata) ipsum Joannem Vviclef, & omnes illius hæreses publice damnavit. Post Joannem Vviclef, paucis aliquot elapsis annis, successit in Bohemia Joannes Hus, qui omnes Joannis Vviclef hæreses pertinacissime tutatus est. Quo per Summum Pontificem audito, hujus rei cognitionem Archiepiscopo Prageni commisit, qui omnibus diligenter examinatis, omnes illius hæreses damnavit. Sed utriusque Joannis hæreses, postea Romæ Summus Pontifex, & tandem Concilium Constantiense damnavit. Quæ omnia constant ex decreto sessionis octavæ ejusdem Concilii. Cum olim Petrus quidam Osmensis, nova quædam in Hispania doceret, quæ multorum judicio hæretica videbantur: Sixtus quartus hujus nominis Papa, qui tunc universæ præerat Ecclesie, hujus causæ cognitionem cum plenitudine potestatis demandavit domino Alphonso Carrillo, Archiepiscopo Toletano, & Hispaniarum Primate. Hic re plene (ut decebat) cum multorum virorum doctorum Concilio, examinata, multas illius Petri Osmensis afectiones erroneas, & hæreticas esse judicavit. Post hanc tamen sententiam, res ipsa ad eundem Sixtum devoluta est, qui omnibus plene circumspectis, sententiam præfati Archiepiscopi per bullam publicam confirmavit: Quam sententiæ confirmationem nos in eo opere, quod adversus omnes hæreses edidimus, in titulo de Confessione inserere decrevimus, ut omnibus esset nota, quæ in tenebris latebat. Si ea, quæ à præfatis, atque aliis hujusmodi legatis sedis Apostolicæ fuerunt circa fidem definita, fuissent firmo robore firmata, ita ut necessario ab omnibus fidelibus debuissent pro certa, & indubitata fide teneri, non erat opus Papam suam superaddere sententiam, quia esset rem actam agere. Verum

quia ea, quæ à legatis Apostolicis sunt circa fidem definita, pleno robore carent, propterea quod illos in fide errare posse, semper ab omnibus creditum est: ideo semper hoc observatum est, ut post legatorum definitionem Papa sententiam expressam adderet, quæ ex ore illius procedens, doceret omnes, quid circa fidem tenendum esset. Ipsa ergo rerum experientia aperitissime docet, ipsosmet Summos Pontifices nunquam existimasse ea, quæ à legatis suis circa fidem definita erant, debere teneri pro certis, & indubitatis ante ipsorummet Pontificum definitiones. Forte hic mihi aliquis objiciet, sic inquit: Si ea, quæ à Legatis Apostolicæ sedis circa fidem definiuntur, non sunt necessario pro certis habenda, ad quid Papa eos mittit cum superflua, & inanis sit illorum legatio? Respondeo, quod non frustra mittuntur: quia possunt inquirere, & examinare rem, ut postea Summo Pontifici referant: sicut fit in canonizatione Sanctorum. Deinde & si illi non possint certam, & indubitabilem de fide proferre sententiam, possunt tamen ob aliquam urgentem causam (ut capite præcedenti diximus de Inquisitoribus) prohibere alicujus propositionis assertionem, cujus definitioni, qui contradixerit, merito puniatur, non tamen si res est dubia, ut hæreticus ante Papæ definitionem, præsertim si illam se expectare ostendit: sed ut rebellis, & inobediens. Nec solum hoc observatum est in definitionibus privatim datis, per Legatos sedis Apostolicæ: sed etiam in Conciliorum definitionibus, quibus Legati sedis Apostolicæ interfuerunt. Nam post definitionem de fide datam ab eisdem Legatis cum toto Concilio, semper Ecclesia petivit sententiam Summi Pontificis: nec ante ipsius Summi Pontificis confirmationem unquam certum habere voluit, & firmum, quod à Legatis ejusdem sedis fuerat definitum: De qua re aliqua volo proferre testimonia, ex quibus verum esse quod dicimus, plenissime constare potest. In illa siquidem celeberrima Synodo Nicæna, Legatus Sylvestri tunc Summi Pontificis fuit Osius Cordubensis Episcopus: eorum tamen, quæ ibidem definita fuerant, confirmationem petierunt à Sede Apostolica, ut constat ex Epistola à toto Concilio ad Summum Pontificem directâ, quam placuit hic inferere, ut emendatam redderem, quæ in multis libris habetur vitata, & multis mendis plena.

Epistola à Synodo Nicæna directâ, Sylvestro Papæ Primo.

Beatissimo Papæ urbis Romæ cum omni reverentia colendo Sylvestro, Osius Episcopus Provincie Hispaniæ civitatis Cordubensis, & Macharius Episcopus Ecclesie Constantinopolitanæ, & Victor, & Vincentius Presbyteri urbis Romæ ordinati ex tua directione, & ceteri Episcopi trecenti, & decem & octo, in Domino salutem. Quoniam omnia corroborata de divinis mysteriis Ecclesiasticæ utilitatis, quæ ad robur pertinent sanctæ Ecclesie Catholice, & Apostolicæ, ad Sedem tuam Romanam explanata, & de Græco in Latinum redacta scribere contemur: nunc itaque ad vestræ sedis augmentum accurtimus roborantes. Itaque censeat vestra Apostolica doctrina, Episcopos totius vestræ Urbis in unum convenire, vestrumque habere Concilium: sicut docet mystica veritas, ut firmetur nostra sanctimonia, gradusque fixos, vel rextus ordinationis vestræ sanctimoniam, nostra possit habere regula. Quoniam decet numerum doctorum tuorum Coepiscoporum à te discere gradus, vel ordines constituere Urbis. Quicquid

quid autem constituitur Concilio Nicæno, precamur, A quod vestri oris consortio confirmetur. Oret beatitudo tua pro universo Concilio. Data 8. kalendas Julias. Accepta 13. kalendas Decembris, Paulino & Juliano summis Consulibus.

Rescriptum Sylvestri Episcopi, ad Synodum Nicænam.

Sylvestre Episcopus Sedis Apostolicæ, & Sanctæ Ecclesie Catholice, reverendæ religionis urbis Romæ, fratribus, & Coepiscopis, qui in Nicenum Concilium conveniunt in Domino salutem. Gaudeo vos promptam benignitatem fervare. Nam & confirmo, si goque ad doctrinam vestram reclamantes de mysterio, vel unitate Trinitatis, christumque vos secundum dicta, & doctrinam Evangelicam, sanctam accepisse gratiam de quo examine probo vera fuisse, & esse mansura, quæ in vestrum, nostrumque manavere mysterium. Meum chyrographum, & discipulorum meorum offero in vestro sancto Concilio quicquid constituitis, una patrem dare consensum, atque in gremio vestræ synodi, parva propter disciplinam Ecclesie alligabo præcepta, propter Victorinam, (Alias Victoriam.) qui arbitrio suo quocumque vellet affirmabat, & Cyclos Paschæ pronuntiabat fallaces, ut cum Episcopis totius orbis Italiæ examinatam Universitatis vestri sancti Concilii dignetur accipere veritatem. Et alia manu. Oret pro nobis beatitudo vestra sancti Concilii trecentorum decem & octo, ut charitatis, quæ vobis data est Domini nostri Jesu Christi, servetur augmentum. Data quinto Kalendas Novembris. Accepta, quarto Idus Februarii, Constantino septies, & Constantino Cæsare, quater Consulibus. Deinde Concilio Chalcedonensi interfuerunt Legati Leonis, tunc Summi Pontificis, Paschasinus Lilibetanus Episcopus, & Lucentius Episcopus Siculanus, & Bonifacius Presbyter Romanus: ut constat ex actis ejusdem Concilii, Actione prima & ultima, & ex epist. 41. & 42. ad Martianum Imperatorem missis à Leone Papa: & ex Epistola ejusdem Papæ Leonis, ad totum Concilium Chalcedonense directâ, quæ est in ordine epistolarum quadragesima quinta. Uta tamen quæ in illo Concilio definita sunt, non fuerunt rata, & firma ab ipso Concilio existimata, quousque fuissent ab ipso Summo Pontifice confirmata. Propter quod Patres in Concilio Congregati, Summo Pontifici Leoni scripserunt, deprecantes, ut illic facta decreta confirmare dignaretur. In qua epistola postquam fecerunt relationem eorum, quæ in Concilio fuerant ab eis definita, hæc, quæ sequuntur, adjungunt. Hæc sunt propria, & amica, & ad decorem convenientissima, dignare complexi sanctissime & beatissime pater. Qui enim locum vestræ sanctitatis obtinent sanctissimi Episcopi Paschasinus, & Lucentius, & qui cum eis est reverendissimus Presbyter Bonifacius, his ita constitutus vehementer inssit. Eborari tentaverunt, proculdubio à vestra providentia inchoari & hoc bonum volentes, ut sicut fidei: sic bonæ ordinationis vobis deputetur effectus. Nos enim curantes tam piissimos & Christi amicos Imperatores, qui super hoc delectantur, quam clarissimum senatum, & totam (sicut dicere convenit) Imperii civitatem, oportunum credidimus esse, honoris ejus confirmationem ab universalis Concilio celebrari, & velut hæc à tua sanctitate fuerint inchoata (eo quod fovere semper studeas) roboravimus, præsumentes, dum noverimus, Quia quicquid

quid rectitudinis à filiis fit, ad patres recurrit, facientes hoc proprium sibi. Rogamus igitur, & ruis decretis nostrum honora judicium, & sicut nos cupidi in bonis adjecimus consonantiam: sic & summus tua (quod decet) adimpleat. Hactenus in Epistola Concilii Chalcedonensis, ad Leonem Papam, quæ habetur in fine tertie actionis ejusdem Concilii. Huic autem petitioni idem beatus Leo respondit, per Epistolam ad totum Concilium directam, confirmans decreta ejusdem Concilii, & sic inquit.

Leo Episcopus sanctæ Synodo, apud Chalcedonem habitæ. Omnem quidem fraternitatem vestram nosse non ambigo, definitionem sanctæ synodi, quæ ob confirmationem fidei, in Chalcedonensi civitate celebrata est, toto corde me fuisse complexum. Quia nulla sinebat ratio, ut qui unitatem Catholice fidei dolebam ab hæreticis fuisse turbatam, non exultanter in integrum reddidisse gauderem. Hoc autem non solum ab ipso beatissimæ consensionis affectu, sed etiam ex epistolis meis, quas post reditum meorum, ad Constantinopolitanæ urbis Antistitem dedi, potuissetis agnoscere, si vobis responsum Sedis Apostolicæ manifestare voluisset. Ne ergo per malignos interpretes dabitabile videatur: Utrum quæ in synodo Chalcedonensi, per unanimitatem vestram de fide statuta sunt, approbem: hæc ad omnes fratres & Coepiscopos nostros, qui prædicto Concilio interfuerunt, scripta direxi. Quæ gloriosissimus, & clementissimus Princeps (sicut populi) in notitiam vestram mittere pro Catholice fidei amore dignabitur, ut & fraterna universitas, & omnium fidelium corda cognoscant, me non solum per fratres, qui vocem meam executi sunt, sed etiam per approbationem geslorum synodalium propriam vobiscum iniisse sententiam, in sola videlicet fidei causa (quod sæpe dicendum est) propter quam generale Concilium, & ex præcepto Christianorum Principum, & ex consensu Apostolicæ Sedis placuit congregari, damnatis hæreticis, qui si corrigi voluissent, nulla penitus recideret de vera Domini nostri Jesu Christi incarnatione dubitatio: unde si quis unquam ausus fuerit, vel Nestori perfidiam tueri, vel Eutyche-tis ac Diofcori impium dogma defendere, & Catholicorum communionem recedet: nec habeat ejus corporis participationem, cujus abnegat veritatem. Hactenus Leo sanctissimus in Epistola ad Concilium Chalcedonense missa, quæ est in ordine Epistolarum suarum quinquagesimanona. Et in Epistola quinquagesimaseptima, scribit ad Martianum Augustum, rogans, ut hanc suam Concilii Chalcedonensis confirmationem per omnes Ecclesias publicari mandaret: ut omnibus innosceret, Apostolicæ Sedi placuisse ea, quæ de fide in Concilio Chalcedonensi fuerant definita. Præterea, sexta synodus, quæ tertia est habitata Constantinopoli, una est ex præcipuis, & primi ordinis Conciliis Generalibus, quæ Catholica suscepit Ecclesia, in qua legati Agathonis tunc Summi Pontificis, fuerunt Theodorus & Georgius Presbyteri, & Joannes Diaconus. Quæ autem in illo Concilio definita sunt, confirmata fuere per Leonem Papam, qui Agathonem prope finem Concilii defuncto, successit. Cujus rei aperitissimum, & integerrimum testimonium reddit Epistola ejusdem Beati Leonis Papæ, hujus nominis tertii, ad præfatum Imperatorem missa, quæ sic incipit.

Regi Regum, in cuius potestate sunt regna mundi pupilli, &c. Quam epistolam nolui per omnia referre: ne

anim non erant usque ad finem sæculi duraturi. Deinde A finitioni alicujus provincialis Concilii, aut alicujus Academiae contradicit, erit tamen de hæresi suspecta dicenda, & illius doctrina, & prædicatio poterit merito ab his, quibus hoc incumbit, interdicti: nisi alia forte illi faveret Academia, aut aliquem haberet doctorem vere Catholicum, qui illam docuerit. In hoc enim eventu dicimus illam, nec suspectam de hæresi dicendam, ob hoc solum, quod talis, aut talis Academia censuit esse hæreticam: præsertim si doctor, qui illam defendit, non levibus rationibus fuerit adductus ad illius assertionem. Post Concilia generalia, supremum locum in definitionibus fidei tenet Summus Pontifex: quoniam is totam Ecclesiam repræsentat, eoque fit totius corporis caput. Sic enim dicit Augustinus super Joannem: Petrus quando claves accepit, Ecclesiam sanctam significavit. Hæc Augustinus: & habentur 24. quæst. 1. cap. Quoddamque. Et ob hanc causam prælatus, qui alicujus Ecclesie curam gerit, vocatur Ecclesia, ut patet 7. quæst. 1. cap. Scire debes, & expressius habetur in Evangelio (Matt. 18.) eo loco, ubi qui duas fratris monitiones audire noluit, Ecclesie revelari jubetur. Prælatus siquidem, illo loco Ecclesia appellatur, & quæ illi, velut iudici dicuntur, Ecclesie dicta esse censentur. Ad eundem modum ego nunc faciendum esse censeo, ut si de fide aliqua subsit dubitatio: Romanus Pontifex de illa interrogetur, & (quoniam ille locum Beati Petri tenet, & toti præest Ecclesie) quæ ille responderit, totius Ecclesie fidem esse credamus. Nam qui omnibus præpositus est, omnium causas judicare poterit, præsertim illas quæ totam concernunt multitudinem, quales est res ad fidem spectans. De hac re plurima sunt virorum sanctorum testimonia. Beatus Hieronymus in epistola ad Damasum Papam, ait. Hæc est fides (Papa beatissime) quam in Catholica didicimus Ecclesia, quamque semper tenemus, in qua si minus perire aut parum caute forte aliquid positum est, emendari cupimus à te, qui Petri sedem & fidem tenes. Si autem hæc nostra confessio Apostolatus tui iudicio comprobatur, quicumque me inculpate voluerit, se imperitum, vel malevolum, vel etiam non Catholicum, sed hæreticum comprobabit. Hæc Hieronymus, & habentur hæc verba, 24. quæst. 1. cap. Hæc est fides. Innocentius Papa hujus nominis primus, vir sanctitate perinde ac doctrina clarus, in epistola ad Milevitano Concilio ait: Quoties ratio fidei ventilatur, arbitror omnes fratres & Coepiscopos nostros, non nisi ad Petrum, id est, nominis, & honoris auctoritatem referre debere, velut nunc retulit vestra dilectio: quod per totum mundum possit Ecclesie omnibus in commune prodesse. Hæc Innocentius: quæ verba etiam citantur à Gratiano in decreto, eadem causa & quaestione supra proxime expressis. Julius Papa hujus nominis primus, in epistola contra orientales post Athanasio, sic ait: Scripti vobis, & omnibus, qui in Antiochiam contra Apostolicam, canonicamque regulam nobis in consultis fueratis congregati, arguens vos, primum de injuriis litterarum: deinde cur Athanasium, suosque confectores, ad vestrum Concilium convocassetis, canonibus scilicet præcipientibus nihil extra Romanum decerni Pontificem, cui hæc, & majora Ecclesiarum negotia tam ab ipso Domino, quam ab omnibus universorum Conciliorum fratribus, speciali (ut jam dictum est) privilegio tradita sunt. Hæc Julius Papa. Denique Innocentius Papa, hujus nominis tertius, ait: Majores Ecclesie

, sic

causas, præsertim articulos fidei contingentes, ad Petrum, an sit merito hæretica dicenda, an non? propterea tri sedem referendas intellexit, qui cum querenti Domino, (Matt. 16.) quem discipuli dicerent ipsum esse, respondisse notabat: "Tu es Christus filius Dei vivi, & pro eo Dominum exorasse, ne deficiat fides ejus. Hæc Innocentius tertius. Quæ verba habentur extra de baptismo, & ejus collectu, in cap. Majores. Per hæc, quæ citavimus, testimonia, aperte vincuntur hanc de rebus fidei decernendi potestatem, non esse apud aliquem inferiorem Episcopum. Et quod ita, ut factum est, fieri oportuit, ratio ipsa suadet quoniam, quod omnes tangit (ut regula juris decernit) ab omnibus approbari debet. Non est autem res aliqua, quæ magis spectet ad omnes, quam fides: quoniam ob hanc causam fides vera appellatur Catholica, hoc est universalis: quia illam omnes Christiani amplecti tenentur. Una siquidem est totius Ecclesie fides: sicut Paulus ait: (Eph. 4.) Una fides, unum baptisma. Cum ergo ab omnibus approbatur, res sit talis, quæ universam concernat Ecclesiam colligitur, ut sententia, quæ lites de fide orientes, jure dirimere possit ab omnibus approbetur, vel ab illo, qui omnibus præest, qui (ut diximus) pro omnibus loqui potest, & cujus dictum, ab omnibus dictum esse, merito censeri debet. Nullus ergo inferior Episcopus, aut totum collegium, cui præest, potest in causa fidei sententiam dicere: cum hæc talis sit, quæ ad totam spectet Ecclesiam. Nam quod de fide esse semel constitit, omnes illud sub interminatione gehennæ, credere tenentur. Si quis vero nobis objiciat id, quod dicitur in capitulo: Ad abolendam, extra de hæreticis, excommunicatos videlicet esse omnes hæreticos, quos Romana Ecclesia, aut Episcopi in suis Ecclesiis declaraverint hæreticos. Ex quibus verbis forte alicui videbitur, datam esse Episcopis potestatem de hæresi judicandi: sed non ita est. Datur quidem potestas judicandi de persona illius, qui in apertam, & manifestam hæresim lapsus est, ut illum declarare possit hæreticum, nisi respiciere voluerit. Non tamen per illa verba, concessa est ullo modo potestas judicandi de contentione super fidem orta, præsertim cum res est dubia. Quoniam hæc potestas (ut ex præfatis testimoniis patuit) soli Sedi Apostolicæ reservata est. Et huic nostræ sententiæ favit glossa in Capitulo: Quoties 24. quæst. 1. in verbo, Nisi ad Petrum. Sic enim ait: Videtur contrarium, extra de hæreticis: Ad abolendam, paragrafo ad hoc de Episcopali. Nam ibi innuitur, quod illi sunt vitandi, tamquam hæretici, quos Episcopi vitandos dixerunt. Sed dic quod illud intelligendum est, quando aliquid tale dicunt, quod certum est esse hæresim, hic vero, ubi dubium est, Hæc glossa. Ex quibus satis aperte constat, esse Episcopum inferiorem Romano Pontifice non esse potestatem decernendi, & definiendi in re dubia, circa materiam fidei. Caveant ergo hæreticorum inquisitores, ne temere hanc sibi potestatem arrogent: inquisitores se esse intelligant, non iudices. Et si iudices sunt, hæreticorum iudices se esse agnoscant, non hæresum. Prius quidem incumbit illis, ut omni diligentia adhibita, viros doctos de illa re consulant, non unum aut alterum tantum, sed plures. Si his recte peractis, de propositione asserta constitit esse hæreticam, ipsi iudices sunt, qui contra illius assertionem procedere possunt: & si ille respiciere contempserit, potestatem habent illum juxta functiones Ecclesiasticas puniendi. Si vero de propositione asserta non conf-

Tm. II.

tar, an sit merito hæretica dicenda, an non? propterea quod inter doctos, & fideles viros de re illa non convenit, aliis hæreticam asserentibus, aliis velut Catholicam eam defendentibus, tunc male facerent inquisitores, si de propositione illa sententiam dicerent: quoniam eo eventu debent rem illam ad iudicium Sedis Apostolicæ deferre, ad quam spectat de majoribus causis, præsertim articulos fidei concernentibus, judicare. De hac re ita præcepit Pelagius Papa, & habentur ejus verba in decreto, distinct. 17. cap. Multis. "Si vero (inquit ille) in qualibet provincia ortæ fuerint quaestiones, & inter ipsos provincia Episcopos discrepare ceperit ratio, atque inter ipsos disidentes non conveniat, ad majorem rem tunc sedem referantur: & si illic quidem facile & juste non discernuntur, ubi fuerit synodus regulariter congregata, & canonice, & juste iudicentur. Majores vero & difficiliore quaestiones (ut sancta synodus statuit, & beata consuetudo exigit) ad sedem semper referantur apostolicam." Hæc ibi. Et lex divina per Moysen data, hoc idem in Deuteronomio 17. præcepit, sic inquit: Si difficile, & ambiguum apud te iudicium esse perpexeris, inter sanguinem, & sanguinem, causam, & causam, lepram, & non lepram, & iudicium intra portas tuas, videris verba variari: surge, & ascende ad locum, quem elegerit Dominus Deus tuus, venisque ad sacerdotes Levitici generis, & ad iudicem, qui fuerit illo tempore, quæresque ab eis, qui iudicabunt tibi iudicii veritatem. Et facies quodcumque dixerint tibi præsum loco, quem elegerit Dominus, & docuerint te juxta legem ejus: sequerisque sententiam eorum, nec declinabis ad dexteram, neque ad sinistram. Hactenus in Deuteronomio. Sicut tunc in lege Moysayca, dubium lepræ judicium ad sacerdotes, & iudicem, qui tunc præerat, devolvebatur: ita nunc in lege Evangelica, dubium de fide iudicium, per solum Summum Pontificem definiendum est. Alioquin non satis Deus suæ providisset Ecclesie, si illi non reliquisset iudicem, qui lites circa fidem ortas dirimeret: & quem in rebus dubiis consuleret. An autem in definitionibus fidei Papa errare possit, an non? res est inter theologos controversa, de qua re quid ego sentiam, cap. proxime sequenti paucis verbis declarabo. Hoc tamen dico, & firmissime teneo, quod licet Papa errare possit in fide, & revera erraret: omnes tamen illius definitionem amplecti deberent, quousque Ecclesia illam damnaret, ut erroneam: aut per aperta scripturæ sacræ testimonia constaret de illius errore. Sic autem errantibus, & definitioni Papæ obtemperantibus, non impuraretur error ad peccatum: quia obedientia illos excusaret. Dominus enim dixit: Facies quodcumque dixerint, qui præsum loco, quem elegerit Dominus, & docuerint te juxta legem ejus, sequerisque sententiam eorum. Hic tamen admonere oportuit lectorem, quod licet Episcopi, aut Inquisitores hæreticorum non possint de hæresi, præsertim cum res est dubia, censere & definire: possunt tamen aut propter solam dubitationem, quæ de tali propositione habetur, aut propter vitandum scandalum, quod ex illius doctrina, aut prædicatione oriri posset, aut propter aliam causam inhibere doctoribus, & predicatoribus, & omnibus aliis, ne quomodolibet illam docere audeant, aut publice predicare. Si quis vero contra hujusmodi prohibitionem egerit, merito ab illis puniri poterit: non tamen ut hæreticus, sed ut inobediens & rebellis. Quia cum talis propositio sit dubia, & nondum constet illam esse hæreticam,

F

illius

illius doctor, aut prædicator, aut quicumque alius illius assertor, quamvis fuisset ab inquisitoribus, ne illam assereret, prohibitus, non poterit iuste, ut hæreticus puniri. Non potest enim quis tamquam hæreticus puniri, si non constat illum aut propositionem hæreticam asseruisse, aut illi quomodolibet favisse. Nam ex hoc solum, quod contra inquisitorum inhibitionem aliquid fecit, aut dixit, nullus debet hæreticus cenferi. Potest tamen hic talis propter talem inhibitionis contemptum merito puniri: & quidem graviter, pensata prius rebe-llionis gravitate.

CAPUT VI.

An Papa possit alicui committere potestatem censendi de fide, ita ut ea, quæ à Legato Papæ fuerint circa fidem definita, sint ab omnibus pro vera fide necessaria tenenda?

Circa ea, quæ in proxime præcedenti capitulo definita sunt, dubitatio quædam non parvi momenti oriri potest, cui respondere decrevi, ut rem hanc plene, ut decet, absolutam relinquerem. In præcedenti siquidem capitulo dixi, pœnes summum Pontificem istam esse potestatem definiendi de fide, neminique licere iis, quæ à Summo Pontifice circa fidem, definita sunt, contradicere. Dubitari merito potest, an Papa possit hanc definiendi potestatem alicui alteri committere, ita ut omnes fideles æqua lege teneantur suscipere eas fidei definitiones, quas dederit legatus sedis Apostolicæ, cui negotium fidei fuerit commissum, ac si ab ipso Summo Pontifice fuisset data, & qui huiusmodi legati definitionibus pertinaciter contradixerit, sit perinde censendus hæreticus, ac si definitionibus, & decretis circa fidem, à Summo Pontifice datis, aperte & obstinate repugnasset? Et quod Papa hanc definiendi potestatem in quemquam alium transferre valeat, persuaderi potest per hoc quod multa alia sunt quæ Papa agit per commissarios, quibus censendi potestatem tribuit, & quæ ab illis decreta sunt, idem habent robur, eandemque firmitatem ac si ab ipsius Summi Pontificis ore prodissent. Lites namque per audientes Rotæ dirimit. Vororum dispensationes, & alia ejusdem classis multa, summo quem vocant, Pœnitentiario committit Papa: ut ab illo diversis personis condonentur. Quæ omnes concessiones & indulgentiæ, etiam si à summo Pœnitentiario prodierint, à Papa tamen datæ censentur: & tantam vim, & potestatem apud omnes habent, quantam haberent, si eas Papa proprio ore dedisset. Quoniam quod per alios agimus, per nos ipsos agere videmur. Sicut ergo hæc omnia, quæ maximi sunt momenti, Papa aliis dispensanda committit, videtur, ut simili etiam modo possit fidei negotium in aliquem alium, ut ab illo definiatur, transferre. Præterea ex longa, & antiqua Ecclesiæ consuetudine observatum est, Papam hanc definiendi potestatem aliis sæpe commississe. Quando enim in aliqua provincia oriuntur de fide dissidia, Papa consuevit legatum mittere, & negotium illud alicui ex eadem provincia mandare, qui re (ut decet) plene cognita, & discussa, sententiam ferat, cui omnes obedire teneantur. In omnibus generalibus, & recte congregatis Conciliis, quibus Papa fuit absens, semper adfuerunt legati sedis Apostolicæ, qui nomine Summi Pontificis, fidei definitiones darent: quorum sententia, ac si ipsius Summi Pontificis voce fuisset prolata, semper fuit ab omnibus suscepta. In Nicæna siquidem Synodo, quæ omnium generalium

prima clarissimaque censetur, legati sedis Apostolicæ fuere, Osius Cordubensis Episcopus, Victor, & Vincentius Presbyteri Romani. In Concilio Ephesino primo, legatus Summi Pontificis fuit Sanctus Cyrillus, Alexandrinus Episcopus. Aimarius in libro de Synodis, dicit Archadium quandam ex Italia Episcopum fuisse etiam in eodem Concilio simul cum Cyrillo Papa Legatum: sed hoc ex gestis ejusdem Concilii non constat. In Concilio Chalcedonenfi legati Leonis Papæ, hujus nominis primi, fuerunt Julianus Episcopus, & Renatus presbyter, & post illos missi sunt alii, videlicet Paschasius Lilibetanus Episcopus, & Lucentius Episcopus Esculanus, & Bonifacius Presbyter Romanus: ut ex gestis ejusdem Concilii patet. Et in aliis omnibus, quæ in posterum, absente Papa, sunt recte congregata Concilia, perpetua & inviolata consuetudine hoc observatum est, ut legati Papæ adessent, qui illius nomine, fidei regulam certissimam designarent. Ex quibus omnibus videtur Papam, hanc potestatem de fide definiendi, legis suis commississe. Hæc sunt, quæ pro hujus sententiæ confirmatione fortius pugnare mihi videntur. Verum si rem bene (ut decet) introspeciamus, omnia illa, quæ adduximus, parum certe præstatam stabiliunt sententiam, & fortioraque magisque urgentia sunt, quæ contra istam pro contraria possunt adduci sententia. Quæ propter ego libentissime ab hac opinione discedo, firmissime tenens Papam non posse in quemquam alium transferre potestatem definiendi in negotio fidei talem, qualem ipse habet: sic ut definita ab illo, cui hæc potestas fuerit commissa, sint tanto robore firmata, ac si ipsius Summi Pontificis ore fuissent prolata. Et ut rem istam apertiore faciam, prius percrutari oportet, unde Papa habet hoc privilegium: ut ipse in causa fidei censere valeat, & in dubiis circa fidem ortis definitivam proferre sententiam, cujus definitioni sub interminatione gehennæ omnes obedire tenentur? Et unde est quod nulla alia particularis persona, præter Papam, sed sola universalis Ecclesia, aut Concilium Generale illam perfecte repræsentans, hoc tanto gaudet privilegio, ut regulam fidei Catholicæ omnibus præscribere valeat? Causa certa, & indubitata hujus tam excellentis prærogativæ, est multiplex sedis Apostolicæ dignitas. Prima quidem Summi Pontificis dignitas est, quod Deus illum totius ovilis fecit pastorem, dicens: (Joann. 21.) *Pasce oves meas.* Omnes enim, qui Baptismo suscepto fidem Christianam professi sunt, oves sunt Christi: quarum omnium curam Deus Petro, & successoribus ejus commisit, illique mandavit, ut eas omnes pasceret. Neque corporali pastu pascendæ erant oves omnes ab illo, qui relicti omnibus rebus pro Christo, tam pauper effectus fuerat, ut nec sibi ipsi satis ad similem pastum haberet: quanto magis pro tam multis reliquis omnibus. Spirituali ergo pabulo, oves dominicas pascere jubetur Petrus: doctrina scilicet verbi Dei. Petrus ergo, quia generalis pastor, omnes Christianos fidem Catholicam docere debet, & omnes Christiani, si quid de fide dubitant, & scire optant, à Petro, ne errent, discere debent, & non ab alio: Quia nullus alius est omnium dominicarum ovium pastor. Secunda Petri dignitas, est certitudo, & infallibilitas doctrinæ suæ: ita ut docendo oves sibi commissas, errare non possit, & hoc non à se, sed ex donatione Dei, qui illi ratione dignitatis sempet adfuit, ne in definitionibus fidei erret. *Ego rogavi pro te (inquit Dominus ad Petrum Luc. 22.) ut non deficiat fides tua.* Et quia ista certitudo, & infallibilitas fidei, non ra-

tione ipsius Petri: sed ob causam ovium illi commissarum concedebatur Petro, statim subdit. *Et tu aliquando conversus, confirma fratres tuos.* Ac si aperius dixisset. Ideo pro te rogavi, ut non deficiat fides tua: quia tu reliquos omnes in fide confirmare debes. Ut igitur rem hanc tibi commissam plene exercere valeas, opus est te semper firmum in fide esse. Nam aliqui si Petrus aliquid definiens errasset, necessarium foret, ut oves, quæ illum, tamquam pastorem, sequi debebant, illo errante, omnes errarent: aut saltem erroris occasione non parvam susciperent. Hoc est privilegium, sedis Apostolicæ, propter universalem Ecclesiam, quam regendam suscepit, concessum, ut quando ipsam Ecclesiam docet fidem, errare non possit. Nolo quidem negare Papam errare posse in fide, & posse esse hæreticum: Quoniam de aliquibus ferunt ipsos in fide errasse, hoc tamen contigit illis, quando loquebantur, aut scribebant, aut forte docebant, ut singulares personæ & privatæ. Si tamen loquerentur, aut docerent, aut scriberent, tamquam personæ publicæ, & officio prælationis fungentes, tunc credo quod Deus illos errare non permitteret: ne Ecclesiam sponfam suam, quam sibi speciosam acquisivit, illi suo errore inficerent. Nullus dubitat longe aliam considerationem habendam esse, de Summo Pontifice: quatenus privatam gerit personam, & quatenus gerit publicam. Cum loquitur, aut scribit aliquid, tamquam persona privata, non vult omnes ad illa recipienda, aut credenda obligari. Cum vero loquitur, aut scribit, ut persona publica, & quatenus summus est Pontifex, tunc verbis suis, aut suis scriptis, omnes ad illa utcumque obligare intendit. Non tamen semper sic illi loquantur, aut scribunt: si quando illos aliquid scribere contingit. Multa enim Summi Pontificis scripserunt, quæ non eo animo scripserunt, ut pro decretis & definitionibus haberentur. Nam (ut de cæteris taceam) vulgatissimum est responsum Innocentii quarti, viri in jure canonico peritissimi, qui cum quaereretur, an ea, quæ in jure canonico, scripserat, vellent ab omnibus pro lege, & tamquam firma decreta teneri? respondit se minime id velle: sed liberum cuicumque relinquere judicium, ut pro libito suo quicque sentiret. Dixit enim se, non ut summum Pontificem, sed ut quempiam aliquem ex privatis doctoribus, id scripsisse. Quo fit, ut si forte aliquid in fide erroneum in huiusmodi Innocentii scriptis inveniretur, non sit inde colligendum Papam in fide errasse: quoniam non ut Papa, sed ut privata persona id scripserat. Potest itaque, ut ego sentio, Papa aliquid contra fidem Catholicam sentire: Deus tamen nunquam permittet, ut Papa id, quod male sentit, toti Ecclesiæ credendum præcipiat: Sicut non permittit Balaam maledicere Israel. (Num. 14.) His omnibus præfatis, & bene consideratis, facile est colligere, Papam non posse hanc potestatem definiendi, in rebus fidei alicui alteri committere. Quoniam non potest certitudinem, & infallibilitatem, quam ipse circa definitiones dandas habet, in quemquam alium transferre. Nullus unquam (quod sciam) adeo hucusque desipuit, ut dixerit Legatos Papæ, aut commissarios ejus errare non posse: Possunt enim illi errare, cum non sint tanto privilegio à Deo donati, ut sint infallibiles in definitionibus suis. Non enim rogavit Deus pro legatis aut commissariis Petri, ut non deficiat fides eorum, sicut rogavit pro ipso Petro. Hæc autem infallibilitas est summæ necessaria in illo, qui de fide censere debet: ut omnes fideles possit ad suam definitionem suscipiendam

obligare. Alioqui oporteret fidem Ecclesiæ non esse aliquando certam: si regulæ incertæ & fallibili inniteretur. Ob hanc causam Concilii provincialibus, quia errare possunt, numquam fuit commissæ potestas dandi decreta fidei. Ad hos tantum limites Conciliorum provincialium auctoritas extenditur, ut videlicet ibidem similitates amparentur, querimoniae audiantur, mores corrigantur: non tamen ut de fide aliquid ibidem decernatur. Concilium siquidem Nicænum, quod solum illis permisit. Præterea illa, quæ sunt alicui certo ordini, aut statui connexa, & ab illo dependentia, nullus potest alteri extra illum ordinem, aut statum constituto committere. Eucharistiam conficere, pœnitentes peccatores à peccatis absolvere, nullus, etiam si Papa sit, potest alteri non Sacerdoti committere: quia hæc sunt Ordini Sacerdotali annexa, & necessario exigunt Ordinem Sacerdotalem, in illo, qui aliquid horum exercere debet. Ad eundem modum Papa non potest committere alicui non Episcopo, ut ordinationes faciat, id est, ut Sacramentum Ordinis alicui conferat. Quia, ut aliquis Sacramentum Ordinis possit conferre, oportet necessario illum esse Episcopum. Ex quibus aperte colligimus, ut Papa non possit alicui alteri committere potestatem definiendi de fide, sic ut illius definitioni omnes fideles teneantur obedire: Quia (ut diximus) certitudo & infallibilitas, quæ ad talem supremam potestatem requiritur, est annexa dignitati Papali, & ab illa nullatenus separabilis: quia (ut diximus) pro sola illa rogavit Deus, & non pro alia: Ut non deficiat fides ejus. Rursum, si Papa posset potestatem definiendi de fide in quemquam alium transferre, ad eundem modum posset etiam canonizationem Sanctorum alicui committere: quia Sanctorum canonizatio (ut Beatus Thomas docet) res est quodammodo ad fidem spectans: Cui Beati Thomæ sententiæ quodammodo favent verba, quæ Summus Pontifex dicit in canonizatione alicujus Sancti, quæ posita sunt in libro Sacrarum Ecclesiæ cæremoniarum, & sunt, quæ sequuntur: Ad honorem Sanctæ & individue Trinitatis, & exaltationem fidei Catholicæ, ac Christianæ Religionis augmentum, auctoritate ejusdem Dei omnipotentis, Patris, & Filii, & Spiritus Sancti, & Beatorum Apostolorum Petri, & Pauli, & nostra, de fratribus nostrorum consilio decernimus, & definitum bonæ memoriæ N. sanctum esse, & sanctorum Cathalogo ascribendum: ipsiisque Cathalogo huiusmodi ascribimus. Hæc verba dicit Papa, cum aliquem canonizat: In quibus id est advertendum, quod ait, talem canonizationem fieri ad exaltationem fidei Catholicæ. Si qui vero hæc Beati Thomæ sententiam non placet, & profus negare contendit, Sanctorum canonizationem spectare ad fidem, tanto impensius nostræ favet argumentationi, quanto canonizationem ipsam minoris ponderis fecerit ipsa fide. Nam si id, quod majus est, videlicet fidei definitionem Papa potest committere alteri; multo melius poterit committere id, quod minus est, videlicet canonizationem Sanctorum. Hoc autem nullus sanæ mentis concedet, cum sit perpetua consuetudine Ecclesiæ damnatum. Nam & si multa ad canonizationem prævia, & exacta Papa aliis committat per illos exequenda: ut puta, vitæ inquisitionem, testium examinationem: ipse tamen solus Summus Pontifex sententiam proferat, illum declarans fuisse sanctum, & velut talem Cathalogo sanctorum illum ascribens. Nec unquam ab ipsis Ecclesiæ primordiis ad hoc usque sæculum, fuit auditum, ut Papa alicujus Sancti canonizationem legato suo committeret.

enim Moyses ait: (Deut. 32.) *Memento dierum antiquorum, cogita generationes singulas, interroga patrem tuum, & annuntiabit tibi, majores tuos, & dicent tibi.* Rursum omnium Sacrorum Doctorum concursus sententia, cui nunquam impune aliquis contradixit, apertissime convincit illam esse etiam totius Ecclesie sententiam. Quoniam si illi Sacri Doctores omnes errassent, illorum errorem per tot secula protractum, Ecclesia non dissimulasset. Quo fit, ut Ecclesia ad illorum omnium sententiam semper tacens, illis consensisse videatur: quoniam si non consensisset, nec etiam tacuisset. Numquam enim verius dici potest, ut qui tacet, consentire videatur, quam cum res est adeo seria, ut tacere sit pernitiosum, loqui vero, & utile, & necessarium. „Error enim, cui non resistitur (ut Innocentius Papa ait) approbatur, & veritas, cum minime defendatur, opprimitur. Negligere quippe, cum possis, perturbare perverfos, nihil aliud est, quam fovete. Nec caret scrupulo societatis occultæ, qui manifesto facinori desinit obviare.“ Hæc Innocentius, & habentur hæc verba. 83. distin. cap. Error. Sed quoniam de hac re satis prolixè disputavi, in libro primo contra omnes hæreses, capite septimo: ideo superfluum judicavi, longius de hac re hic disputare. Hoc tamen solum colligamus omnium Sacrorum Doctorum tam præsentium, quam præteritorum concordem de aliqua re sententiam, æque efficax esse argumentum ad hæresim revincendam, sicut esset Ecclesie universalis definitio. Quoniam ea, quæ ab omnibus sine Ecclesie contradictione de rebus fidei tradita est sententia, ab eadem Ecclesia videtur fuisse approbata, dum tacuit: quia nisi probasset, contradicere tenebatur, ne cum Propheta Esaia 6. diceret: *Va mihi: quia taci.* Hac via pugnavit Hieronymus, contra Elvidium. Nam, ut perpetuam Dei genitricis Mariæ Virginitatem, contra illum ostenderet, cum expressa Sacre Scripturæ testimonia pro hac re deessent, potissimum usus est testimonio sacrorum virorum: qui illum præcesserunt. Deinde quinta Synodus, contra Macharium Antiochenum Episcopum congregata, plurimum roboris tribuit testimonio Sanctorum Patrum. Sic enim ait: „Sequitur per omnia Sanctos Patres, & Doctores Ecclesie, Athanasium, Hilarium, Basilium, Gregorium Theologum, & Gregorium Nissenum, Ambrosium, Augustinum, Theophilum, Joannem Constantinopolitanum, Cyrillum, Leonem Pontium, & suscipimus omnia, quæ de recta fide, & condemnatione hæreticorum expofuerunt.“ Hæc ex quinta Synodo. Ex quibus apertissime constat, magnam auctoritatem ad hæreses revincendas habere omnium Sanctorum virorum, qui nos præcesserunt, concordem sine contradictione sententiam. Quinque igitur sunt viæ, per quas propositionem aliquam convincere possumus esse hæreticam: extra quas credo nullam aliam esse. Quo fit, ut assertio, quæ nulla istorum viarum, quas nunc pertractavimus, potest de hæresi convinci, talis (quamvis debeat alia nota maculari) merito hæretica dici non possit. Et assertor, quamvis pertinax illius propositionis, quæ non potest aliquo istorum modorum de hæresi convinci, non poterit hæreticus censerī, & velut talis merito puniri.

CAPUT V.

Quis possit de hæresi judicare, & sententiam, cui omnes obedire teneantur, ferre.

Quamvis hæresis definitionem statuimus, per quam cognosci possit, quæ propositiones sint hæreticæ dicendæ, & quæ non: sæpe tamen circa multas propositiones, diffensiones oriuntur inter viros doctos in judicio de illis ferendo, quibusdam dicentibus illas merito esse hæreses nota maculandas, quibusdam contra asserentibus illas esse Catholicas, aut saltem non posse citra injuriam hæreticas appellari. Nec ista contentio contingit fidelibus contra solos hæreticos: sed ipsi fideles Catholici, & docti, & ab invicem dissentunt, & de hac re sæpe contra se invicem pugnant. Necessarium ergo est judicem verum in hac controversia agnoscere, pones quem sit potestas sententiam dicendi, ut lites omnes, & diffensiones tollantur. Alioqui si nullus de hac re sit iudex, cujus definitio omnes obtemperare cogantur, sed liberum sit cuique pro arbitrio sentire: nullus erit, qui hastam in certamine abjicere velit. Fieret igitur hoc pacto, ut in multis rebus ad fidem spectantibus, nihil certum haberemus: sed anceps semper, & dubia esset sententia: propterea quod inter omnes viros fideles, & doctos, de illa sententia non conveniret. De hac re & si in illo opere, quod adversus omnes hæreses edidit, (Lib. 1.) abunde me dixisse credam: (Cap. 8.) hic tamen aliqua inde repetere, plura etiam addere decrevi: propterea quod, quæ in hoc opere agimus, omnia ad judiciale forum diriguntur. Ac proinde necessarium fore existimavi rem istam plenius abolere, ut ante omnia plenam, atque firmissimam judicis potestatem omnibus declarem. Admonere tamen imprimis lectorem decrevi, ne putet me in hoc capitulo differere de iudice hæreticorum, quoniam de hac re valde diversa est disputatio. Multi enim sunt, qui hæreticos judicare, & punire possunt, qui tamen de hæresi (ut mox dicemus) sententiam dicere non valent. Omnis tamen, qui de hæresi judicare potest, hæreticum judicare & punire potest. Postquam enim is, cui interest, censuit assertionem aliquam esse hæreticam, ipsamet, vel alius, cui hoc commissum est, potest assertorem illius propositionis pertinacem, hæreticum judicare, & velut talem punire. Iudicem hæreses Lutherus dicit esse solam Sacram Scripturam, ad quam solam omnis provocatio, vel appellatio faciendæ est: quoniam per solam illam (ut ait) omnes lites circa fidem ortæ, sunt dirimendæ. Perspexit quidem callidus homo, sibilo serentino afflatus, tam apertam esse iudicis necessitatem, ut nulla posset verborum astutia celeri, ac proinde talem decrevit iudicem eligere, qui sententiam proferre non posset. Nam & si scriptura ipsa recte intellecta (ut præcedenti capitulo diximus) validissima sit ad hæreses revincendas, cum tamen de illius intelligentia est contentio, ipsamet non poterit esse iudex: præsertim cum alius scripturæ locus apertissimus deest, per quem possit is, de quo dubitatur elucidari. Præterea si de scriptura ipsa est quæstio, an sit sacra dicenda, non poterit ipsamet esse iudex: quia tunc erit abire in infinitum. In propria causa nullius testimonium est validum, dicente Christo Salvatore nostro: *Si ego testimonium perhibeo de me ipso, testimonium meum non est verum.* Si dicas unam scripturam, per aliam probari, esse sacram, tunc erit hæc

ratione abeundum in immensum sine fine, aut oportebit A toriæ commemorant. Cum ergo ex horum, & aliorum multo necessario aliquam contentionem carere iudice: utputa, si de prima scriptura, ex cuius testimonio cætere omnes pendent, ut sacra dicantur, fieret contentio. Accedit ad hæc, quod multa sunt, ad quæ credenda compellimur, quæ tamen Scripturæ Sacre testimonio, probari non possunt: Quia quoniam (ut dicit Beatus Joannes 20.) multa alia fecit dominus Jesus, de quibus Evangelistæ nullam profus fecere mentionem: quæ tamen Ecclesia Catholica firmissima fide tenet, & docet. Sed opus est, ut illis, quæ pro se adducit Lutherus, respondeamus. Objicit enim nobis illud, quod Christus apud Joannem 5. ait: *Scrutamini scripturas: quoniam illæ testimonium perhibent de me.* Et certe, si bene adverteret Lutherus, intelligeret se suo gladio transigi. Quoniam ex illo loco solum colligitur, scripturas esse testes, non iudices. Non enim dixit: *Scrutamini scripturas: quoniam illæ ferunt iudicium de me, sed dixit: Scrutamini scripturas: quoniam illæ testimonium perhibent de me.* Testium autem officium, non est sententiam dicere: sed solum testimonium. Ad iudicem vero spectat testium dicta audire, & scrutari, quibus auditis, juxta illorum testimonium, sententiam dicet. Quapropter nos fatemur, juxta Scripturæ Sacre testimonium, sententiam esse dicendam. Quoniam (ut præcedenti capitulo diximus) illa efficacissimus est testis, ad hæreses condemnationem: sed opus est iudice, qui hujus testis dicta scrutetur, & examinet. Quoniam hoc sublatum, ipsius testis dicta quilibet pervertet: cum quilibet præsumat Sacram Scripturam pro suo arbitrato interpretari. Hac igitur insana Lutheri sententia hæretica, & indignissima indubitatum in causa fidei iudicem censeo esse Concilium Generale recte, ut decet, congregatum. Ad hujus autem sententia confirmationem, multæ, & urgentissimæ suppetunt rationes. Prima est: quod Concilium tale universam repræsentat Ecclesiam, de qua omnes viri Catholici censuerunt illam tantæ esse potestatis, ut illius iudicia, & decreta, velut Oracula divina, dixerint esse recipienda. „Augustinus siquidem in Epistola ad Casulanum „Presbyterum, contemptores Ecclesiasticarum consuetudinum, velut prævaricatores divinarum legum, coercendos putat.“ Et (ut alios vitandæ prolixitatis causa omittam) Beatus Irenæus Martyr, libro tertio, adversus hæreses, cap. 4. ait: „Tantæ igitur ostensionis quum sint hæc, non oportet adhuc querere apud alios veritatem, quam facile est ab Ecclesia sumere: quum „Apostoli, quasi in depositarium dives, plenissime in „eam contulerint omnia, quæ sunt veritatis, ut omnis „quicumque velit, sumat ex ea potum vitæ. Hæc est „enim vitæ introitus: omnes autem reliqui fures sunt, „& latrones. Propter quod oportet devigare quidem illos, quæ autem sunt Ecclesie, cum magna diligentia „diligere, & apprehendere veritatis traditionem. Quid „enim, & si quando de aliqua modica questione disceptatio esset, nonne oportet in antiquissimas recurrere „Ecclesias, in quibus Apostoli conversati sunt, & ab „eis de præsentii questione sumere, quod certum, & rei „liquidum est? Quid autem si neque Apostoli quidem „scripturas reliquissent nobis, nonne oportebat ordinem „sequi traditionis, quem tradiderunt iis, quibus committentur Ecclesie?“ Hæc Irenæus Martyr: Cujus auctoritas tanto cæteris omnibus præstat, quanto ille fuit Apostolis propinquior. Nam Polycarpi Martyris fuit auditor, quem Joannes Evangelistæ discipulum fuisse, multorum his-

torie commemorant. Cum ergo ex horum, & aliorum multo testimonio constet Ecclesie auctoritatem tantam esse, ut illius iudicis, & decretis, omnes fideles teneantur per omnia obedire, consequens est, ut hæc eadem auctoritas sit in Generalibus Conciliis recte (ut decet) congregatis. Concilia siquidem generalia universalem repræsentant Ecclesiam: propterea quod omnes illi, ad quos spectat de fide, & moribus definire, ad illa convocantur: & omnibus talibus loquendi facultas conceditur. Non enim spectat ad omnes docere, & de lege judicare: sed ad solos sacerdotes. Hoc enim Malach. Propheta testatur cap. 2. sic inquit: *Labia sacerdotis custodiunt scientiam, & legem exquirent de ore ejus: quia Angelus Domini exercituum est.* In corpore humano non omnia membra eundem acurum habent, ita (ut Paulus ait) (Roman. 12.) *multum unum corpus sumus in Christo: singuli autem alter alterius membra, habentes donationes secundum gratiam, quæ data est nobis, differentes: sive prophetiam, sive quidam rationem fidei, sive ministerium in ministrando, sive qui docet in doctrina.* Vides qualiter, juxta Pauli sententiam, officia in Ecclesia sunt diversa, quæ non omnia omnibus competunt: quemadmodum actus corporis sunt diversi, juxta membrorum diversitatem. At cum membrum quodlibet actum sibi competentem exercet, totum corpus illud agere dicitur: quamvis non omnia membra illud agant. Ut (gratia exempli) homo dicitur videre, quamvis nec manus, nec pes videat: sed solus oculus: Homo dicitur audire, quamvis sola auris audiat. Idem igitur de corpore mystico, quod est Ecclesia, dicendum erit: ita ut quæ a Concilio generali recte congregato ordinata sunt, a tota Ecclesia fuisse decreta, & definita dicamus: propterea quod omnes illi, ad quos in Ecclesia spectat de fide tractare in illo conveniunt, aut saltem, ut veniant, vocati sunt. Sic enim cum Apostoli, & Seniores conveniunt Hierosolymis, pro dicenda illa magnifica questione de legalium cessatione, conventus ille Apostolorum, & seniorum vocatus est omnis Ecclesia, quamvis multi tunc erant alibi Christiani, qui ibidem congregati non erant. Nam postquam retulit illius questionis definitionem, liber Actuum Apostolorum (Act. cap. 15.) hæc, quæ sequuntur, subjungit. *Tunc placuit Apostolis, & Senioribus cum omni Ecclesia, eligere viros ex eis, & mittere Antiochiam.* In quibus verbis satis aperte conventus ille Hierosolymis congregatus, vocatus est omnis Ecclesia. Cum ergo concilium recte congregatum universam repræsentet Ecclesiam, oportet: ut omnem illam potestatem in Concilio recte congregato esse credamus, quam in universali Ecclesia residere, fideles Catholici credunt. Est adhuc alia, & non minus urgens ratio, quæ nos movet, ut credamus potestatem de hæresibus judicandis, esse in toto Concilio firmissimam: quia videlicet Concilium legitime adunatum, nullo modo errare potest in fide. Dignum quippe est, ut fides, quæ supremæ, & infallibilis innititur veritati, talem etiam habeat iudicem, qui errare non possit. Concilium autem generale legitime coactum, nullo modo in fide, aut moribus decipere, aut decipi potest: propterea quod a Spiritu Sancto, qui illi semper adstat, regitur in omnibus, quæ definit, & judicat. Nam & hoc ipsum Christus Salvator noster promissit Ecclesie, dicens: (Joan. 14.) *Ego rogabo Patrem & alium Paraclerum dabit vobis: ut maneat vobiscum in æternum.* Quæ verba non ad solos Apostolos referenda sunt: sed ad universalem Ecclesiam, cui promissit Spiritus Sancti præsentiam ad finem usque sæculi. Apostoli

ne magna illius prolixitate gravarem lectorem. Solum citabo aliquam illius partem, per quam sexta synodus ab eo confirmatur, his verbis: Sancta igitur (inquit Leo Papa) universalis & magna sexta synodus, quam nunc Dei vestra clementia & sedule convocavit, & cui pro Dei ministerio præfuit, Apostolicam in omnibus regulam, & probabiliam patrum doctrinam secuta est. Et quia definitionem rectæ fidei, ut dictum est) plenissime prædicavit, quam & Apostolica Sedes Beati Petri Apostoli (cujus licet impares ministerio fungimur) veneranter suscipit, idcirco & nos, & per nostrum officium, hæc veneranda Sedes Apostolica concorditer ac unanimiter, his quæ definita sunt ab ea, consentit, & Beati Petri auctoritate confirmat: sicut supra solidatam petram, qui Christus est, ab ipso Domino adeptus firmitatem. Propterea sicut suscepimus, atque firmiter prædicamus sancta quinque universalia Concilia, Nicænum, Constantinopolitanum, Ephesinum primum, Chalcedonense, & Constantinopolitanum, quæ & omnis Christi Ecclesia approbat & sequitur: ait & quod nuper in regia urbe (pro vestra serenitatis adnitu) celebratum est sanctum sextum Concilium: ut eorum pedisequi interpretes, pari veneratione atque censura suscipimus, & hoc cum eis digne enumerari, tamquam una, & æquali Dei gratia congregatum, decernimus: & qui in eo fideliter convenerunt, Christi Ecclesie sacerdotes, inter sanctos Ecclesie patres, atque doctores adscribendos æque censemus. Hactenus Leo Tertius in Epistola illa, quæ locata est in fine gestorum ejusdem Concilii. His igitur clarissimis testimoniis, apertissime convincitur, ea, quæ à Legatis sedis Apostolicæ, cum reliquo Episcoporum Concilio, fuerant circa fidem decreta, non fuisse ab omnibus fidelibus pro certis, & indubitatis recepta: antequam Papa suum dedisset decretum. Ex his omnibus aperte colligimus Papam non posse in quemquam alium transferre potestatem definiendi de fide talem, qualem ipse habet, ita ut sua definitione, aut sententia possit ille omnes Christianos ad aliquid credendum obligare: sicut ipsemet Papa potest. Sed hic mihi occurrit non parva dubitatio, cui respondere decrevi: ne scrupulus maneat, qui alicujus conscientiam lædere possit. Nam propter ista, quæ de Conciliorum confirmationibus, à Summis Pontificibus petitis, & concessis, diximus, dubitare merito aliquis poterit, an Concilia ex toto terrarum orbe auctoritate Papæ congregata, in quibus Papa non adest: sed solum illius Legati, possint in definitione fidei errare? Si talia Concilia errare posse dicatur, consequens est, ut etiam concedatur, talia Concilia (sine præsentia Papæ) non esse dicenda generalia, aut quod generalia Concilia auctoritate Papæ congregata possint errare: quorum utrumque est absurdum. Nam quod generalia Concilia auctoritate Summi Pontificis congregata, errare possint: hæresis est multorum hæreticorum, ab omnibus Catholicis damnata. Quod autem sine præsentia Papæ possit generale Concilium celebrari, re ipsa constat: quia in nullo illorum quatuor celebratissimorum Conciliorum, videlicet, Nicæno, Constantinopolitano, Ephesino, Chalcedonensi, Papa fuit præsens: Illa tamen fuisse generalia Concilia nullus unquam negavit. Si vero talia Concilia sine præsentia Papæ, sed cum legatis ejus, & auctoritate illius congregata errare non possunt, quare eorum, quæ à toto illo Concilio definita sunt, expectatur Papæ confirmatio? Quia si Concilium illud errare non potest, non est opus Conciliorum

definitiones à Papa confirmari. De hac re (ut ingenue loquar) nullum aliorum audire sententiam, quam dicere meam: sed quia neminem hucusque vidi, qui hæc dubitationem movisset, aut de illa aliqui differuisset: cogor dicere (salvo meliori aliorum judicio) quid de hac re sentiam. Ego quidem firmissime teneo, nec aliud sentiendum censo, talia Concilia, quæ ex toto terrarum orbe auctoritate Papæ congregata sunt, in quibus, & si Papa sit absens, ipsius tamen legati præsentibus, esse dicenda generalia Concilia: & per consequens non posse in fide errare. Non quidem propterea quæ legati sedis Apostolicæ sint infallibiles in definitionibus fidei, cum illi per se soli errasse potuissent: sed quia totus ille cœtus in quo adfuit, errare non potest propter assensum Spiritus Sancti. Verum & si illa Concilia errare non possint in fide, non tamen frustra, & sine causa, sed ob multas, & easque justissimas causas illa perierunt semper ab ipso Summo Pontifice approbationem, & confirmationem eorum, quæ à toto Concilio definita fuerunt. Prima quidem causa est, ut omnibus constet Papam idem cum Concilio sentire, & legatos suos veram ipsius Papæ mentem expressisse. Nam quia dubitare aliquis possit, an legati sedis Apostolicæ fideliter suo functi fuissent officio, rem juxta voluntatem, & sententiam de legatis exequentes? opus est, ut Papa suam exprimat aperte, ore suo prolata, aut manu sua subscriptam sententiam: Hoc enim in aliis forensibus negotiis fieri jure præcipitur. Si quis per procuratorem matrimonium contraxerit: quamvis illud legitimum esse matrimonium, & indissolubile jura decernant, ut habetur 32. quæst. 2. §. cum dicitur, & l. generali, ff. de ritu nup. Quia tamen potuit subesse fraus in hujusmodi contractu, procuratio videlicet existente falsa: ideo sic contrahentes consuevere iterum in præsentia talem contractum propriis verbis repetere. Ut igitur omnibus constet caput esse membris contorme, hoc est, Papam idem cum Concilio sentire, oportet, ut non solum per legatos suos: sed per seipsum suam exprimat sententiam. Et hoc aperte expressit idem Beatus Leo, in illa præfata Epistola ad Concilium Chalcedonense missa, in qua rationem suæ confirmationis reddens, sic ait: „ Ut fraterna univerfitas, & omnium „ fidelium corda cognoscant me non solum per fratres, „ qui vicem meam exequenti sunt: sed etiam per appro- „ bationem gestorum synodaliū, & propriam vobiscum „ iniisse sententiam.“ Hæc ille. Ex quibus clare constat definitionis confirmationem non esse à Papa concessam, ut per illam Papa majus robur adderet definitioni: sed ut per illam clarius omnibus constaret de Papæ voluntate & sententia, quam per legatos suos expresserat. Et sic fieri oportere aperte convincitur per hoc, quod aliquando compertum est legatos Summi Pontificis infideliter, & contra ea, quæ illis Papa commiserat, legationem suam egisse: Nam Nicolaus Papa hujus nominis primus in Epistola ad Episcopos per Asiam, & Libiam constitutos, dicit legatos suos, quos ille Constantinopolim ad eujusdam gravis causæ cognitionem miserat, contra expressa mandata sua rem totam egisse, & dixisse, illa ita ex mandato Papæ agere. Ne igitur in definitionibus Conciliorum aliquem legatum tale aliquid egisse, quis possit suspicari, necessarium est, ut quæ legati sedis Apostolicæ in Concilio dixerunt, Papa proprio ore, & propria manu confirmet. Altera causa, potest id fieri propter ipsum Papam, ne si forte in posterum à definitione Concilii deficeret, causaretur se nunquam tali definitioni con-

sentisse

sentisse, legatosque suos minime suam expressisse voluntatem. Ne igitur id in posterum eveniat, opus est, ut propria manu subscribens, dicat se id simul cum toto Concilio sentire, eamque amplecti fidem, quæ à toto Concilio (Spiritu Sancto suggerente) data est. Et si Papa, Deo permittente, postea Concilii definitionem deferere tentaret, sua ipsius subscriptione damnaretur. Tertia, & potissima causa est, quia licet Concilium in definitionibus, & decretis suis quicquam non possit errare, in aliis tamen, quæ ad fidem non pertinent, quod errare possit, nullus vere doctus dubitat. Nam Concilium Chalcedonense, quod unum ex illis quatuor celebratissimis Conciliis, quæ Beatus Gregorius dicit se, velut sancta quatuor Evangelia, venerari: erravit præferendo Patriarcham Constantinopolitanum Patriarchæ Alexandrino, qui ex antiqua Ecclesie consuetudine, per Nicænum Concilium confirmata, secundum locum semper post Romanum Pontificem habuerat. Propter quod Leo Papa licet confirmavit ea, quæ in Concilio Chalcedonensi definita fuerant circa fidem, eam tamen definitionem, per quam Patriarcham Constantinopolitanum prætulit Alexandrino, reprobavit, & per apertam sententiam damnavit: prout constat ex Epistola quinquagesima septima ejusdem Leonis, quæ est ad Martinianum Augustum, & ex Epistola quinquagesima nona ejusdem, quæ est ad totum Concilium Chalcedonense. Miserant ergo præfata Concilia rationem gestorum suorum ad Summum Pontificem, & petierunt ab eo confirmationem, non quidem pro his solum, quæ ad fidem spectabant: quoniam illa certa erant, & infallibilia, & firmo robore firmata, cum in illis errare non potuissent Concilia: sed ratione aliorum negotiorum, in quibus illa cum errare potuissent, certitudinem, ac proinde confirmationem definitionis à Summo Pontifice, tamquam supremo Ecclesie iudice, petebant. Et certe si bene advertantur verba Epistolæ à Concilio Chalcedonensi ad Leonem missæ, solum in ea Epistola Concilium peti confirmationem illius definitionis, quam de prælatione Patriarchæ Constantinopolitani dederat: nec de rebus fidei ulla fit mentio. Et Leo eidem Concilio respondens, dicit Concilium ad hoc solum congregatum fuisse, ut de fide, & non de aliis iudiciis tractaret. Hæc sunt quæ mihi de hac re certiora videntur, si quis meliora obtulerit, extensis (ut ajunt) ulnis recipiam, & gratias illi pro mercede oblata referam ingentes: tantum abest, ut sim confutur paratus. Non enim tam tenaciter meæ adhæreo sententiæ, ut illam semper meliorem esse purem: ac proinde alienam recipere contemnam. Argumenta, quæ à principio capitis posuimus, & quæ in faciem oppositæ videntur favere sententiæ, facillime solvuntur. Ad primum quidem respondeo, concedens multa esse, quæ justè, imo aliquando necessario per alios dispensat Papa. Quia omnibus peragendis ipse solus non sufficit, res tamen ad fidem spectantes eo, quod sint reliquis omnibus forensibus negotiis multo præstantiores, non est æquum, ut per alios decernant. Nam & si quæ per alios facimus, per nos ipsos facere videamur: non tamen re vera per nos ipsos facimus. Deinde multum interest propriis, an alienis oculis inspicias: quoniam (ut optime Manlius Torquatus apud Livium ait) vix unquam bene succedent, quæ oculis egeris alienis. Fatemur rei ad fidem spectantis inquisitionem Papam posse alicui delegare: Ut videlicet doctorum dissidentium rationes, & argumenta audiat, & scrutetur, hæc tamen conditione, ut quæ ab illis intellexerit,

Summo Pontifici referre teneatur: ut ille omnibus examinatis sententiam dicat. Alias si Papæ legatus sententiam de fide dixerit, non sic ligabit contradicentem, ut non liceat illi ad Papam appellare. Ante cujus definitionem, quamvis contradicatur legato, non censetur hæreticus. Alterius argumenti solutio ex his, quæ ante diximus, est manifesta.

CAPUT VII.

Quis sit dicendus Hæreticus.

Hactenus de hæresi per multa capitula disputavimus. Nunc vero ratio ipsa suadet, ut de ipsius hæresis assertore, qui hæreticus appellari solet, disseramus: & quis merito talis censeri debeat, doceamus. De hac re (prout ego existimo) non oportet facile pronuntiare: sed gravem, & diligentem debet iudex adhibere examinationem, antequam aliquem hæreticum esse censeat. Cum enim nullum sit acerbius crimen quod viro Christiano quis possit objicere, quam si illum appellet hæreticum, anxie prius rem examinare convenit, & lapidem (ut dicitur) ad flum referre, antequam iudex de hac re sententiam dicat. Lex Moisaica (Levit. 13.) longam, & diligentem jubet præcedere examinationem: antequam sacerdos aliquem pronuntiasset leprosum. Multo ergo majorem decet adhibere Inquisitionem, antequam aliquis pronuntietur hæreticus. Quoniam magis defendendum est veritati, quam figuræ: magis corpori, quam umbræ. Leprosus siquidem hæretici hominis figuram gerebat, ut infra libro secundo, capite decimo octavo, ostendemus. Ne igitur in hæreticorum censura quisquam erret, certissimam regulam hic statuam, per quam debeat quilibet examinari: hæreticus sit an non? Ante omnia tamen admonere lectorem decrevi, hæretici nomen varium esse, & multiplex in sacris canonibus. Nam aliquando extensa nimis ejus significatione, hæreticus dicitur, quisquis quomodolibet in hæresim lapsus est, qui apertam, & vehementem de hæresi suspicionem dedit. Et juxta hanc vocem latissimam significationem, factores hæreticorum, & illorum receptores hæretici appellantur: etiam si illos erroribus eorum, quos teneant, aut domi recipiant, ex animo favere non constet. Hæretici etiam dicuntur, juxta hanc largissimam vocis significationem, schismatici & symoniaci: quoniam qui tales sunt, non modicam præbent hæreseos suspicionem. Juxta hanc tam latam hæretici appellationem, non usurpatur hæc vox hæreticus, illis titulis, qui in libro decretalium, & libro sexto, & in clementinis, de hæresicis inscribuntur: quoniam non illis omnibus, qui sub tam larga illius significatione comprehendi possent, pœnæ illæ, & multæ conveniunt, quæ hæreticis à summis Pontificibus per decretales sibi illis titulis contentas, infligi mandantur. Omnia igitur hanc tam largam vocis significationem, ad propriam, & legitimam ejusdem vocis significationem accedentes ostendamus, quis vere, & merito sit hæreticus censendus: ut pœnæ à jure decretae justè illi possint infligi. Multa tamen exiguntur, ut quis merito debeat hæreticus dici. Primo ante omnia opus est, ut fidem Catholicam semel in baptismo susceperit. Nam qui nunquam Christum in baptismo induit, is Paganus, aut Judæus, aut Sarracenus, aut Mahometicus, aut alio quovis censetur nomine, numquam

quam tamen hæreticus dicitur: ut pœnæ, quas adversus hæreticos Ecclesia decrevit, merito possint in illum infligi. Ecclesia siquidem de illis, qui foris sunt, non judicat, dicens Paulo: (1. Cor. 5.) *Quid mihi de his, qui foris sunt iudicare?* At qui non est indutus Christum in baptismo, sic est extra Ecclesiam, ut numquam illius domum intraverit: quoniam ad baptismum quæ hujus domus est janua, nondum accessit. De his ergo, qui baptismum non susceperunt, non judicat Ecclesia: & per consequens hi non sunt, quos nomine hæreticorum punit. Secundum quod post baptismum susceptum exigitur, ut quis dicatur hæreticus, est error in fide. Opus solum exterius sine errore intellectus (ut superius cap. 1. diximus) non est hæresis, eadem etiam ratione opus ipsum solum absque errore intellectus, quamvis de hæresi suspectum reddere valeat, hæreticum tamen facere non potest. Qui igitur hæreticus est dicendus, oportet, ut aliquem errorem circa fidem teneat. Errat autem non solum, qui contrarium veritati asserit, aut credit: sed etiam qui de ipsa fide certissima, & firmissima veritate dubitat. Unde Augustinus in Enchiridio ad Laurentium, cap. 17. errorem definiens, sic ait: „Errare, est verum putare, quod falsum est, falsumque quod verum est, vel certum habere pro incerto, incertum vero pro certo, sive falsum, sive sit verum.“ Hæc Augustinus. Ex his verbis apertissime colligitur, non solum illum dicendum esse hæreticum, qui contra veritatem fidei Catholice sentit: sed qui de veritate fidei dubitat, si cætera habeat, quæ ad hæreticum exacta esse, infra dicemus. Nam qui de fide dubitat, ita etiam errat, sicut qui aliquid contra fidem asserit: Quoniam ipsa sua dubitatione, testatur se credere sacram scripturam posse fallere, & Ecclesiam posse falli. Alioqui si hoc de illis non crederet, numquam de illarum dictis dubitasset. Præterea is, qui dubitat, fidem amittit: quoniam firmitate caret, quæ fidei est annexa: ob quam causam dubitatio vehemens (nam de levissima dubitatione non est nunc fermo) & fides simul in unum coire non possunt. Hoc manifeste probatur testimonio beati Bernardi, ita dicentis: Fides ambigua non habet, & si habet, fides non est. Et beatus Athanasius post datam fidei regulam in symbolo, ita ait: Hæc est fides Catholica, quam nisi quisque fideliter, firmiterque crediderit, salvus esse non poterit. Et Deus postquam per Abacac prophetam cap. 2. filii sui adventum promiserat, hæc subdit. *Ecce qui incredulus est, non erit recta anima ejus in semetipso.* Quæ verba interpretans Hieronymus, ita ait: „Si autem dubitaverit fides tua, & putaveris non venire, quod spondeo, habebis pro grandi pœna, quod meæ animæ displicebis. Justus autem, qui credit verbis meis, & de his non ambigit, quæ pollicor, ceor, habebit præmium vitæ sempiternam.“ Hæc Hieronymus. Et Theophylactus super illud ad Romanos 1. *Justitia Dei in eo revelabitur ex fide*, sic ait: „Cum enim ea, quibus à Deo donati sumus, mortales nequeant cogitatione complecti: merito nobis est fides hæc necessaria, quam si scrutari hæsitando cœperimus, omnium proculdubio patiemur jacturam.“ Hæc ille. Ex his omnibus apertissime colligitur, dubitationem velut ex diametro, pugnare cum fide: & per consequens eum, qui dubitat, non esse fidelem, sed hæreticum, censendum. Denique Stephanus Papa ait: Dubius in fide, infidelis est. Sed contra hanc sententiam forte aliquis ob-

jectionis genus circa ea, quæ ad fidem attinent, est profusus interdicitum: quid de veritate eorum, quæ Catholica fides credenda proponit, dubitare non licet. Secundum dubitationis genus etiam circa illa, quæ firma, & constanti fide credere tenemur, absque hæresis, & cujusvis alterius criminis nota, haberi potest. Primo dubitationis genere hæsitavit Nicodemus, de verbis Christi dicentis: Joan. 3. *Nisi quis renatus fuerit denuo, non potest videre regnum Dei.* Dubitavit quidem: quia non creditit verba illa ullo modo posse fieri vera, atque ideo dixit: Quomodo potest homo nasci denuo, cum sit senex? Numquid potest in ventre matris suæ iterato intrare, & renasci? Ad eundem profusus modum dubitaverunt Judæi discipuli, qui erant in Capharnaum, de verbis Christi dicentis: (Joan. 6.) *Panis, quem ego dabo caro mea est pro mundi vita.* Dicebant enim: Quomodo potest hic nobis carnem suam dare ad manducandum? Dubitabant quidem: quia non credebant dictis ab illo. Cujus apertum est testimonium: quia verbis Christi auditis, dixerunt: *Durus est hic sermo, & quis potest eum audire?* Et tandem abierunt retrorsum, & ob hanc causam Christi discipulatum reliquerunt. Scio esse quandam recentem Scriptorem, qui in annotationibus suis super Joannem conatur defendere Nicodemum à vitio incredulitatis, quasi periclitaretur fides Catholica, propterea quod ille fuerit incredulus. Ego tamen malo hic & alibi semper vestigia patrum (quorum doctrina fulget Ecclesia, ut Sol & Luna) sequi, quam novis opinibus delictari. Augustinus tractatu 11. super Joannem, de Nicodemum loquens, hæc ait: Spiritus ei loquitur, & nondum sapit. Cum enim dixisset dominus Jesus: Nisi quis manducaverit carnem meam, & biberit sanguinem meum, non habebit in se vitam. Scandalizati sunt quidam, qui eum sequebantur, & dixerunt apud se ipsos: Durus est hic sermo. Quis potest eum audire? Purabant enim hoc dicere Jesum, quod eum possent concisim, sicut agnum, coquere & manducare. Et aliquibus interpositis subdit. Dominus autem exposuit eis, ac dixit. Spiritus est qui vivificat: Quis autem non prodest quicquam. Et post pauca ait: Hunc spiritum, & hanc vitam non sapiebat iste Nicodemus, qui nocte venerat ad Jesum. Hæc Augustinus, qui satis aperte Nicodemum comparat, & similem facit Capharnaitis incredulis. Et tractatu 12. super eundem Joannem vocat Nicodemum superbum, & instat: Quia magis suo judicio, quam verbis Christi credebat. Idem docet Cyrillus, qui lib. 2. super Joannem, cap. 41. interpretans illa verba: *Quomodo potest homo nasci, quomodo sit senex?* &c. hæc ait: Quam animalis adhuc homo mysteria spiritus minime intelligens Nicodemus esset, fatuitatem potius, quæ sublime aliquid putat, quod dicitur: Nativitatem enim spirituale non capiens, nec ultra res humanas quicquam cogitans, corporalem quandam ventrem, & reditum hominis rursus ad partum fingere cogitavit: ita magnitudine rerum depressus, in his inferioribus voluit. Nam quemadmodum projecti lapides, duriore vice repercussis resiliunt: sic mens imbecillior sublimioribus, quam ferre possit rebus confusa refugit: quod Judæorum princeps passus, & terrenis inhærens, divinam, & spiritualem regenerationem non suscepit: Hæc Cyrillus. Chrysostomus homilia 23. super Joannem, ait. Ea enim particula, quomodo, non multum credentium, sed adhuc terrena sapientium est. Nam & Sara propterea risit: quia quomodo parere posset cogitavit, & alii multi hoc verbo, fide exciderunt.

Tom. II.

Hæretici quoque hinc in sua persistant opinione. Alii quidem: Quomodo natus est Christus: Alii quomodo carnem accepit, interrogant, & mentis suæ imbecillitati immensam illam, & ineffabilem subjiciunt substantiam: quæ importuna curiositas sapientibus fugienda est. Hæc Chrysostomus. Huic consentit Theophylactus, hæc super Joannem dicens. Audiens Nicodemus doctrinam plustquam humanam stupefecit, & passus humanum quiddam interrogat: Quomodo potest? id, quod incredulitatis est signum. Ubi enim fides non est, illic quaeritur, quomodo hoc? Quare hoc? Propterea & ridicula Nicodemi verba apparent: Neque enim intellexit spiritualem nativitatem: sed mentionem corporalis ventris facit. Hæc Theophylactus. Quibus verbis apertius dici potuit contra Nicodemi fidem. Horum tam illustrium virorum sententiam libentius amplector, quam illius recentis scriptoris, qui Nicodemum non solum ab incredulitate, sed etiam à peccato excusare conatur: præsertim quia nulla verisimili ratione, quæ utcumque urgere videatur, sed quodam figmento vere ridiculo, id persuadere nititur. Credo certe istum recentem Scriptorem, virum vere doctum, & pium pro sua infusa clementia, & pietate voluisse Nicodemum excusare ab incredulitate: propterea quod illum alias fidelem noverat. Nam video multos qui hac sola ratione moti, anxie laborant, ut plerisque sanctorum à quibusdam peccatis excusent: propterea quod illos alias justos, & sanctos fuisse agnoscent. Si hæc ratio illos ad excusationem urget, oportet ut etiam conentur excusare David ab homicidio & adulterio: & Petrum à negatione sui Magistris. Quia uterque istorum multo justior ante peccatum fuerat, quam Nicodemus eo tempore, quo illum dubitasse dicimus: præsertim quod hic (ut Evangelium narrat) erat occultus Christi discipulus: & ideo nocte ad Christum venerat: Quia propter metum Judæorum non fuit ausus palam ad illum venire. Immerito igitur Nicodemum, qui ab incredulitate tunc excusare nititur: quando primum ille ad Christi discipulatum non sine metu venit. Non est enim verisimile ut Nicodemus in primo sui discipulatu initio, fuerit tam firmus in fide, ut tunc in nihilo dubitaverit: præsertim cum nullus Apostolorum, qui multis parasangis Nicodemum antecesserunt, talis in sui Apostolatus initio fuerit, ut numquam postea dubitaverit. Sed quid moror ad prodendam Nicodemi dubitationem & incredulitatem, cum ipse Dominus noster Jesus Christus illum de incredulitate notaverit. Nam cum Nicodemus dixisset: Quomodo possunt hæc fieri? Christus salvator noster inter cætera, quæ illi dixit, hoc unum ait: *Si terrena dixi vobis, & non creditis: Quomodo, si dixerò vobis cælestia, credetis?* Ex quibus verbis apertissime constat, Christum notasse Nicodemum de incredulitate. Hæc omnia nunc addere coactus sum: propterea quod quidam amicus me per litteras suas redarguit, quia in prima hujus operis editione, Nicodemum dubitationis & incredulitatis notam inuferam, & ut merito me argueret probaret, objecit mihi illum prædictum recentem Scriptorem, qui in annotationibus super Joannem, Nicodemum defendit. Legi verba illius Scriptoris, quæ ante non videram, & testor Deum quod si mihi ille Scriptor suam persuasisset sententiam, statim recantarem meam. Sed cum nihil tale apud illum repererim, malui sanctorum patrum sequi sententiam, quam illius novæ adhærere opinioni, & male ab eo probatæ. Secundo dubitationis genere dubitavit virgo Deipara, cum Gabrieli Archangelo Deum ab illa in ure-

H

10

ro concipiendum, annuntianti respondit: (Luc. 1.) *Quomodo fiet istud, quoniam virum non cognosco?* Percontatur quidem, non quasi verbis Angeli diffidens, sed verbis firmiter credens, & modum quo verba adimpleri possent, non perpendens, & de modo edoceri cupiens. Itaque non de re ipsa: sed de modo, quo res exequi posset, dubitavit. Sic enim verba illa Desiparæ Virginis interpretatur Theophylactus, dicens: „Non quasi diffidens, credens Virgo, dixit: Quomodo erit mihi istud? sed ut prudens, & intelligens, ut discat, modum inquirat. Non enim prius tale quiddam factum est, neque posthac fiet. Ideo & ignoscit ei Angelus, & non condemnatur, ut Zachariam: sed magis modum docet. Nam Zacharias merito condemnatur, habuit enim exempla multa, quandoquidem, & multæ steriles fuerunt, Virgini autem nullum exemplum erat.“ Hæc Theophylactus. Et Beatus Bernardus homilia quarta super Evangelium, *Miffus est*: eodem modo illa gloriosissimæ Virginis verba interpretatur, sic inquit. „Non dubitat de facto sed modum requirit, & ordinem. Nec enim querit, an fiet istud? sed quomodo? Quasi dicitur: Cum sciat Dominus meus testis conscientie meæ, votum esse ancillæ suæ non cognoscere virum, qua lege, quo ordine placebit ei, ut fiat istud? Si oportuerit me frangere votum, ut pariam talem filium, & gaudeo de filio, & doleo de proposito. Fiat tamen voluntas ejus.“ Hæc Bernardus. Juxta hunc modum Sancti Doctores, quorum doctrina fulget Ecclesia, ut Sol, & Luna, verbis Sacræ Scripturæ plenissimam adhibentes fidem de illorum intelligentia sæpissime dubitarunt: prout eorum scripta apertissime testantur. Juxta hunc etiam modum Scholastici Theologi faciunt, cum plurimas quæstiones ad discutiendum proponunt, non quod de re ipsa, quæ proponitur, dubitent: sed de modo & illius intelligentia. Absit enim, ut credamus illos, toties dubitare, quoties aliquid in modum, & faciem quæstionis proponunt. Sæpissime enim quæstiones proponunt, non quia dubitent ipsi: sed quia dubitationibus, quæ forte in aliis oriri possent, obviare volunt, & illis oportune mederi. Hoc autem sine ullo peccato, & cum magno merito fit; tantum abest, ut quis ob eam causam illis digne impropere possit. Tertium, quod (juxta quorundam opinionem) requiritur, ut quis hæreticus dicatur est, ut non totam fidem Catholicam deserat: sed solum aliquam illius partem. Dicunt enim illum, qui à fide Catholica profusus recessit, esse dicendum apostatam, & non hæreticum, & ita hæreticum, ab apostata discernunt, hac ratione, quod hæreticus alicui particulari fidei articulo contradicit. Apostata vero omnem profusus fidem Christianam repellit. Ita docet Guido Carmelitanus in sua summa, de hæresibus. Eisdem subscribit Joannes de Turre Cremata in opere illo, quod appellatur: Summa Ecclesiæ, lib. 4. part. 2. cap. 13. Verum in hac parte ego illis non consentio: quoniam hæc ratione oporteret concedere, ut hæreticus homo per augmentum, & multiplicationem hæresum desinat esse hæreticus. Nam qui unam, aut duas hæreses pertinaciter asserit, juxta istorum sententiam, dicitur hæreticus, & si hic talis quotidie in aliam, & aliam hæresim labitur, quotiesque totam profusus fidem Catholicam deserat, jam juxta eorundem sententiam, Apostata, & non hæreticus dicitur: ergo hæreses addendo desinit esse hæreticus.

Hoc autem fateri, quam sit absurdum, nullus est sanæ mentis, qui non intelligat: quia non est rationi

consonum, ut id, quod ab aliqua forma nomenclaturam aliquam suscipit, per ejusdem formæ multiplicationem, nomenclaturam eandem amittat. Ut gratia exempli, si homo ratione albedinis dicitur albus, quantumlibet illi albo addatur, nunquam desinet dici, & esse albus: ergo eodem modo, cum hæreticus ab hæresi dicatur, nunquam per quamlibet hæresum multitudinem, desinet esse hæreticus. Apostata & hæreticus non sunt duo aliqua disparata, quæ eidem convenire non possunt, ut sunt homo, & equus: sed sunt tamquam genus, & species, ut animal, & homo. Hæreticus est nomen generis, quod sub se tot continet species, quæ sunt hæresum species, quas homines pertinaciter tueri possunt. Apostata est nomen speciei, ita ut omnis Apostata censeri debeat hæreticus, non tamen è contrario omnis hæreticus sit censendus Apostata. Et huic mæx sententia favet Beatus Thomas, qui in 2. 2. quæst. 10. art. 5. dicit solas tres esse species infidelitatis, videlicet: Paganos, Judæos, & Hæreticos: & sub nomine hæreticorum contineri censet quotquot à fide Catholica, quam semel susceperunt, quomodolibet recedunt. Et expressius quæst. 12. art. 1. in responsione ad tertium dicit, quod apostasia non importat aliquam speciem infidelitatis: sed quamdam circumstantiam aggravantem juxta illud 2. Petr. 2. *Melius erat eis veritatem non agnoscere, quam post cognitam retro ire.* Si apostasia non est species distincta ab hæresi, consequens est, ut nec etiam Apostata sit species distincta ab hæretico. Et idem sententia subscribit Guillelmus Ocham 1. parte suorum Dialogorum lib. 4. cap. 12. Audivi esse aliquos Beati Thomæ sectatores, qui post primam hujus operis additionem, publice in Academia Salmanticensi Theologiam profitentes, adhuc contenderit: Apostatam non esse dicendum hæreticum. Sed certe (ut ingenue loquar) ego non possum non mirari, qua fronte possunt negare Apostatam esse hæreticum dicendum, si doctrinam Beati Thomæ tueri velint. Nam si species infidelitatis, ut Beatus Thomas ait, sunt tantum tres videlicet, Judæi, Pagani, Hæretici; peto ab istis, sub qua istarum specierum continetur Apostata. Non comprehenditur sub nomine Judæorum: quia possibile est ut à fide Catholica deficiens in nullam decidat Judæorum errorem: & ideo consequens est, ut immerito Judæus dici possit. Neque potest dici Paganus: quia Apostata semel recepit fidem, & retinet characterem ovium dominicæ. Paganus autem, neque hoc, neque illud habet. Apostata ad fidem rediens non tenetur iterum Baptizari: Paganus autem, si vult intrare in Regnum Dei, tenetur suscipere Baptismum, quem non suscepit: Apostata (ut apertissime constat) punitur ab Ecclesia ob apostasiæ crimen. Et inde sequitur, ut non sit omnino extra Ecclesiam: quia alias non puniretur ab ea, dicente Paulo: *Quid mihi de his, qui foris sunt, judicare.* Paganus autem non punitur ab Ecclesia: quia est omnino extra illam. Si Apostata ratione apostasiæ, non est dicendus Judæus neque Paganus: Est ergo necessario dicendus hæreticus, alias non plene numerasset Beatus Thomas species infidelitatis. Deinde si Apostasia (ut Beatus Thomas ait) solum importat circumstantiam aggravantem, & non dicit speciem distinctam: petam de circumstantia ista, quæ & qualis sit. Certum est talem circumstantiam esse recessum à tora fide, & non ab una aut altera tantum parte: At talis circumstantia non aggravat in infinitum: quoniam alias mutaret speciem, quod negat Beatus Thomas. Si illa circumstantia non aggravat in infinitum: ergo ad-

ad illa illa circumstantia manet opus in illa specie, in qua esset seclusa illa circumstantia. At deposita illa circumstantia, totalis recessus à fide, esset sub specie hæresis: ergo illa positæ erit sub eadem specie. Do simile: Si quis furto surripuit à Petro duos ducatos, & alius furatus est à Joanne totam illius substantiam, omnes fatentur secundum furum non differre specie à primo: sed sola circumstantia, quæ non mutat speciem. Idem ergo per omnia dicere oportet de illis duobus, quorum unus partem fidei reliquit, alter vero totam. Præterea omnis pœna, quam jura adversus hæreticos decernunt, etiam hujusmodi Apostatis est infligenda: Ergo hujusmodi Apostatæ sub nomine hæreticorum sunt comprehendendi, quando jura de hæreticis loquuntur: quoniam alioquin nulla esset canonica lex, per quam hujusmodi apostatæ puniri possent. Nam titulus ille, qui in quinto libro Decretalium inscribitur: De apostatis & reiterantibus baptisma, non hos apostatas concernit, qui à fide Catholica recesserunt: sed illos solum, qui Ordinem Clericatus, aut Religionis, quam semel fuerant professi, reliquerunt.

Et hoc ibidem annotavit glossa, in capitulo primo ejusdem tituli, & confirmatur hoc plenus per capitulum contra Christianos, de hæreticis, libro sexto: Illic enim præcipitur eos (qui fide Catholica deserta) ad ritus Judæorum redierint, esse velut hæreticos puniendos. His igitur efficacissimis rationibus motus, dico apostatam etiam esse censendum hæreticum: sicut ille, qui in unam solam hæresim lapsus est. In illo tamen opere, quod adversus omnes hæreses edidi libro primo, capite nono, aliorum sequutus sum sententiam, eo quod rem non bene tunc (ut decebat) consideravi. Priorem igitur illam sententiam nunc recanto, & præsentem amplector, tamquam verior.

Quartum, & ultimum, quod absolutum, & consummatum facit hæreticum, est pertinacia, quam si subtraxeris, etiam si errorem fidei contrarium quis teneat, aut doceat, non est censendus hæreticus. Unde Augustinus in Epist. ad Gloriosum, & Eleusium, quæ est in ordine epistolularum ejus 162. sic ait: „Qui sententiam, quamvis falsam, atque perversam, nulla pertinaci animositate defendunt: præsertim quam non audacia suæ præsumptionis pepererint: sed à seductis, atque in errorem lapsis parentibus acceperunt, querunt autem cauta sollicitudine veritatem, corrigi parati cum invenerint, nequaquam sunt inter hæreticos reputandi. Hæc Augustinus.“ Et habentur hæc verba in capite: Dixit Apostolus: 24. quæst. 3. Contra hæc forte quis objiciet Innocentium tertium hujus nominis Summum Pontificem, qui quæstus à Comite Tolosano, quos oportet dicere manifestos hæreticos, per hæc verba illi respondet. „Super quo tibi duximus, respondendum illos intelligendos esse manifestos hæreticos, qui contra fidem Catholicam publice prædicant, aut profitentur, seu defendunt eorum errorem, vel qui coram prælatis suis convicti sunt, vel confessi, vel ab eis sententialiter condemnati super hæretica pravitate.“

Hæc Innocentius, & habentur in cap. Super quibusdam, extra de verborum significatione. Ex istis Innocentii verbis aliquis forte contra ea, quæ de pertinacia diximus argumentum fumer, sic inquit. Innocentius declarat, qui sint dicendi manifesti hæretici, nunquam de pertinacia fecit mentionem: ergo pertinacia non est necessaria. Verum non ita res se habet, ut

objicitur, neque bene in eadem objectione colligitur. Nam Innocentius tunc non tractabat de hæreticis in generali, sed solum de hæreticis manifestis. Ille enim tunc solum ad quæstus respondet, fuit autem quæstus non de pertinacia: sed de evidentia, & manifestatione delicti. Dubium quidem non erat, qui essent pertinaces, aut hæretici dicendi: sed dubium erat, qui hæretici essent pro manifestis habendi.

Et ob hanc causam de pertinacia tacuit, illam subintelligens, & solum de manifestatione, & evidentia, de qua solum fuerat interrogatus, respondit: Ex his igitur omnibus, quæ diximus esse necessario requisita, ut quis hæreticus sit censendus, talem colligo hæretici definitionem. Hæreticus est, qui postquam verum baptismum suscepit, & fuit in fide Catholica sufficienter instructus, pertinaciter errat contra id, quod scit ab Ecclesia Catholica pro fide teneri, sive oppositum veritatis asserens, sive de ipsa veritate dubitans. Hanc definitionem non est opus amplius declarare: quia ex his, quæ diximus, est satis manifesta.

His ergo omnibus bene consideratis cuilibet erit satis evidens, quantum erravit Bernardus de Luthemburgo, qui hæreticorum catalogum texens, multos in illo posuit, qui nihil minus, quam hæretici dici deberent. Nam quosdam illic inseruit, qui nunquam fidem Catholicam in baptismum fuerunt professi, quales sunt Averrois & Avicena, qui juxta ea, quæ diximus nullo pacto hæretici dici possunt. Quosdam etiam ibidem miscuit, qui & si sanctum baptismum susceperunt, in nullam tamen lapsi sunt hæresim, ut sunt Marrani, Mopfarabes. Et certe (ut ego existimo) ille non intellexit, qui & ob quam causam dicantur Marrani, aut Mopfarabes: ideo operæpretium duxi horum vocabulorum significationes explicare, ut inde manifestum fit, quam immerito illos inter hæreticos recensuit. Marrani ab Hispanis vocantur illi, qui præsentium memoria, aut relatu aliorum præcedentium nocentur à Judæis traxisse originem. Filius igitur Judæorum, aut nepos, aut pronepos, quamvis ipse jam sit verus Christianus, & fidelis Catholicus, semper ab Hispanis vocatur Marranus. Quo fit, ut non ob culpam aliquam suam: sed ob solum parentum suorum maculam, ille vocetur Marranus. Nulla igitur est causa, propter quam Marranos inter hæreticos quis merito recensere debeat, cum opprimere possit aliquis esse Marranus, & vere Catholicus, & fidelis.

Fateor tamen Marrani nomen esse infame, & injuriosum, tum propter parentes, à quibus descendunt, tum etiam propter Judæismi suspicionem, quam semper contra se portant, propterea, quod experientia cognitum est, multos eorum ad Judæorum ritus, & ceremonias rediisse. Hoc autem quod dixi, de suspitione, quæ contra Marranos fere semper habetur, juxta communem vulgi opinionem dictum esse volo, non tamen juxta meam sententiam. Nam illud dicens, communem vulgi consuetudinem declaravi, quod semper male de Marranis suspicatur, & fere semper de illis tam male sentit, ut illos vix unquam alio nomine vocet quam Judæos. Hanc tamen vulgi consuetudinem ego probare non possum, neque à viro aliquo Christiano & prudente poterit merito probari: injustum quippe est, & minime Christianum, ut male de illo suspicetur, qui nullam per se dedit suspitionis occasionem. Nam jure di-